लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीति - २०८१

(Gender Equality and Social Inclusion Mainstreaming Strategy – 2024)

शहिदभुमी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

पिप्ले, धनकुटा

कोशी प्रदेश, नेपाल

२०८१

बिषय सूची

बिषय सूची......१

तालिका सूची ३

१. पृष्ठभूमि......४

१.१. नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय......५

१.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनितिको औचित्य तथा आधार......६

२. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ......७

३. परिभाषा......७

४. लैससासको अवस्था र विश्लेषण १०

४.१. लैससासको दृष्टिकोणबाट नगरपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (SWOT) विश्लेषण......११

४.२. सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण......१२

४.३. लक्षित वर्ग पहिचान......१२

४.४. लक्षित वर्गका समस्या पहिचान......१३

५. दीर्घकालिन सोच (Vision)......१५

६. ध्येय (Mission)......१५

७. लक्ष्य (Goal) १५

८. उद्देश्यहरु (Objectives) १५

९. रणनीतिहरु (Strategies)......१६

९.१ मूलप्रवाहिकरण......१६

९.२ सशक्तिकरण:......१६

९.३ क्षमता बिकासः......१६

९.४ समन्वय, सहकार्य र सहजीकरणः......१६

९.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन......१६

१०. रणनैतिक क्रियाकलापहरु......१८

१०.१. रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना (आ. व.२०८१/८२ देखि २०८३/८४ सम्म, तिन आ.व. को कृयाकलापहरु)......१८

११. बित्त व्यवस्थापन......३६

१२. कानुनी व्यवस्था......३६

१२.१ रणनीतिको पुनरावलोकन तथा सुधार......३६

१२.२ खारेजी तथा बचाऊ......३६

१३. रणनीति कार्यान्वयनको जिम्मेवारी तथा दायित्व......३७

१३.१ कार्यनीति......३७

१३.२ रणनीतिको कार्यान्वयनमा नगरपालिकाको जिम्मेवारी र दायित्व....................................३८
१४. रणनीतिको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्वन्धि व्यवस्था.......................... ४०
१४.१. पालिका स्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति.................. ४०
१४.२. पालिका स्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार.. ४१
१४.३. वडास्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उपसमिति.................... ४२
१४.४. वडास्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उपसमितिको काम, कर्तब्य र अधिकार.. ४२
१४.५. सामाजिक विकास शाखा र लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयनमा यसको जिम्मेवारी.. ४२
१४.६. गुनासो व्यवस्थापन... ४३
१५. जोखिम विश्लेषण... ४४
१६. लैससास रणनीतिबाट आउने अपेक्षित उपलब्धिहरु.. ४५
१७. विविध.. ४६
१७.१ बाधा अडचन फुकाउने.. ४६
१८. अनुसुचिहरु... ४७

तालिका सूची

तालिका १: शहिदभूमि गाउँपालिका को सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (SWOT) विश्लेषण ११
तालिका २: सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण........ १२
तालिका ३: लक्षित वर्ग पहिचान........ १३
तालिका ४: लक्षित वर्ग समस्या पहिचान........ १३
तालिका ५: पहिलो वर्ष (आ. व. २०८१/८२) को रणनितिक कृयाकलापहरु........ १८
तालिका ६: दोस्रो वर्ष (आ. व. २०८२/८३) को रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना...... २५
तालिका ७: तेस्रो वर्ष (आ. व. २०८३/८४) को रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना....... ३०
तालिका ८: रणनीतिको कार्यान्वयनमा पालिकाको जिम्मेवारी र दायित्व........ ३८
तालिका ९: सम्भावित जोखिम तथा न्यूनिकरणका लागि ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु........ ४४

शाहिदभुमि गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) मूलप्रवाहीकरण रणनीति -२०८१

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान अनुसार आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र प्रशासनिक दृष्टिले पिछडिएका वर्ग र क्षेत्रका सवै महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मधेशी, मुस्लिम, अपाङ्गता भएका व्यक्ति लगायतका लक्षित वर्गहरूलाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा राज्यका सवै संरचनामा सहभागी हुन पाउने मौलिक हकलाई स्थापित गरिएको छ। त्यसैगरी विभिन्न आयोगहरू जस्तै राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, राष्ट्रिय महिला आयोग, राष्ट्रिय थारु आयोग, राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति आयोग, राष्ट्रिय दलित आयोग, राष्ट्रिय मधेशी आयोग, राष्ट्रिय मुस्लिम आयोग आदिको व्यवस्था गरी समावेशीकरणलाई थप व्यवस्थित, सुनिश्चित तथा प्रभावकारी बनाउने कार्यको मार्ग प्रशस्त गरिएको छ। केन्द्रिय तहमा समाजिक समावेशीकरण नीति २०७६, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७, नगरपालिका तथा गाँउपालिकाको सामाजिक समावेशीकरण नीतिको (नमूना) २०७८ तयार गरी कार्यान्वयनमा आएका छन् साथै विभिन्न विषयगत संघीय मंत्रालयहरुले पनि आ-आफ्नो मंत्रालयको लैससास नीति बनाएर कार्यान्वयनमा लागेको अवस्था छ ।

यसै सन्दर्भमा विवेद रहित समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजका स्थापनाका लागि यस **शाहिदभुमि गाउँपालिकाको** हालको अवस्था चित्रण गर्दा हालसालैका वर्षहरुमा केहि मात्रामा सुधारहरु हुँदै गएको देखिए तापनि यस पालिकामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण सम्विन्ध सवाल र समस्याहरु अझैपनि जटिल रुपमा रहेका छन् । गरिबीको समस्याको साथसाथै अशिक्षा, परम्परागत रुढिवादी सोच र लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय सम्बन्धि सचेतनाको अभावका कारण घरेलु हिंसा/महिला हिंसा, दाइंजो (दहेज) प्रथा, बालविवाह जस्ता समस्याहरु विद्यमान रहेको देखिन्छ । बेरोजगारी र गरिबीको कारणले अधिकाँश परिवारमा जिविकोपार्जनको समस्या छदैंछ त्यसमा पनि न्यून आयस्रोत भएका दलित परिवारहरुको सामाजिक र आर्थिक दुवै पक्षबाट झनै कमजोर अवस्था रहेको छ । पालिकामा दलित र गैह्र दलित विचको छुवाछुत अझै पनि यथावत छ । पालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम मार्फत नगरपालिकाका महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र विपन्न परिवारका सवालहरु सम्वोधन गर्ने गरी केहि सुधारका कार्यक्रम संचालन भएको भएतापनि बजेट अभावका कारण आवश्यकता अनुसारका प्रयाप्त सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु र पालिकामा देखिएका लैससास सम्बन्धि सवै सवालहरुलाई सम्वोधन गर्ने गरी कार्यक्रमहरु संचालन गर्न नसकिएको अवस्था छ ।

यस पालिकाका जनप्रतिनिधिहरु र कर्मचारीहरु लैससास विषयमा थप कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न उत्साहित हुँदाहुँदै पनि यस सम्वन्धमा पालिकामा कुनै ठोस नीतिगत व्यवस्था तथा रणनीतिक योजना नहुनुको कारण बार्षिक कार्यक्रमहरुमा केही व्यवहारिक आवश्यकताका कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको भएतापनि रणनीतिक रुपमा दीर्घकालिन सोचका साथ लैससासका कार्यक्रमहरु गर्न नसकिएको हुँदा लैससास सम्बन्धि क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु मार्फत पालिकालाई सक्षम बनाउन र लक्षित वर्गका सवालहरु प्रतिको सम्वेदनशिलता तथा जवाफदेहिता बृद्धि गर्न पनि जरुरी देखिएको

पृष्ठभूमीमा नीतिगत पक्ष र पालिकाको लैससास सम्वन्धी सवाललाई सम्वोधन गर्दै यस पालिकाको कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गरी पालिकाको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रकृयालाई लैससास मैत्री बनाउन नेतृत्व तहबाटै प्रतिवद्धता जाहेर गर्दै लैससास मूलप्रवाहीकरणका लागि आवश्यक ज्ञान सीप तथा क्षमता अभिबृद्धि र सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता सहितको संस्थागत संस्कृति विकास गर्न यो लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति-२०८१ तयार गरिएको हो।

१.१. नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

शहिदभूमि गाउँपालिका नेपालको कोशी प्रदेशको धनकुटा जिल्लामा अवस्थित चार गाउँपालिका मध्येको एउटा गाउँपालिका (गाउँपालिका) हो। धनकुटामा ३ वटा सहरी र ४ वटा गाउँपालिका गरी जम्मा ७ वटा नगरपालिका छन् ।संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयका अनुसार खालसा छिन्ताङ सहिदभूमिको क्षेत्रफल ९९.५५ वर्ग किलोमिटर (३८.४४ वर्ग माइल) रहेको छ र यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या २०११ को जनगणना अनुसार १८७३० रहेको छ। यो नयाँ गाउँपालिका बनाउनका लागि छिन्ताङ, खोकु र आंखिसल्ला गाभिएको थियो, जुन पहिले सबै छुट्टाछुट्टै गाउँ विकास समिति (स्थानीय तहका प्रशासनिक गाउँहरू) थिए। नेपालको नयाँ संविधान २०१५ को आवश्यकता पूरा गर्दै संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले सबै पुराना गाविस र नगरपालिकालाई विस्थापित गरी ७५३ नयाँ स्थानीय तह (नगरपालिका) बनाएको छ ।गाउँपालिका ७ वटा वडामा विभाजित छ र खोकु यस नवगठित गाउँपालिकाको सदरमुकाम हो । गाँउपालिका २०७२ चैत १० गते "खालसा छिन्ताङ सहिदभूमि" को रुपमा स्थापना भएको थियो तर सन् २०१८ जनवरी ८ मा यसलाई "शहिदभूमि" मा सीमित गरियो।

जनसंख्या, घरधुरी र साक्षरताः

यस पालिकाको कूल जनसंख्या १७७६७ रहेको छ जसमध्य ८७७७ पुरुष र ८९९० महिला रहेका छन् |यस पालिकामा जम्मा ४०९० घरधुरी छन्, जसमध्य ३०१५ घरधुरी का घरमुली पुरुष रहेका छन् भने जम्मा १०७५ घरमा महिला घरमुली रहेका छन्.|

शैक्षिक स्तर को कुरा गर्दा, ५ बर्ष माथिका पुरुष ८०७० छन् भने महिला चाही ८३०६ छन् | यो कूल संख्या मा, पूर्ण रुपमा लेख पढ गर्न सक्ने पुरुष को संख्या ६८०८ छ भने महिला को ६०४१ रहेको छ.| साथै, पढ्न मात्र सक्ने ४२ पुरुष र ५६ महिला छन् भने लेखपढ गर्नै नजान्ने पुरुष १२१९ र महिला २२०९ रहेका छन् |

जात, जाति र मातृभाषाः

यहाँ अधिकांश राई (७९.४%) रहेका छन् । ७.२% जनसंख्या क्षेत्री रहेका छन्। साथै, बि.क. र परियार क्रमशः २.७% र १.८% छन्।अधिकांश मानिसहरू हिन्दू (२३.८%) धर्म मान्छन् भने ७.६% किरात धर्म मान्छन्।यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसहरूले प्रायः वान्तवा (४०.१%) भाषा

बोल्छन् र त्यसपछि नेपाली (२५%) बोल्छन्। छिटाङ, छिलिङ र राई भाषा क्रमशः १२.६%, ७.६% र ७.४% ले बोल्छन्।

अपाङ्गता

यस गाउँपालिकामा कूल जनसंख्या को ५.१% फरक क्षमता भएका मानिसहरु रहेका छन् | जसमध्य ४.२% महिला र ६.०% पुरुष रहेका छन् |

स्रोतः जनगणना २०७८, कोशी प्रदेश

१.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनितिको औचित्य तथा आधार

देशको नीति, नियम तथा कानूनी पाटोबाट हेर्दा नेपालको संविधान बमोजिम राज्यले नागरिकहरूका बीच उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जात, जाति, लिङ्ग, आर्थिक अवस्था, भाषा, क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा यस्तै अन्य कुनै आधारमा भेदभाव गर्न नहुने र सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थारू, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, पछाडि पारिएका वा परेका वर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बाल—बालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भावस्थाका महिला, अशक्त वा असहाय, पिछडिएको क्षेत्र र आर्थिक रूपले विपन्न खस-आर्य लगायत नागरिकको संरक्षण, सशक्तीकरण वा विकासका लागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्ने भनी उल्लेख गरेका प्रावधानहरुलाई कार्यान्वयन गर्ने क्रममा नेपालका तिनै तहका सरकार (संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार) हरु दत्तचित्त भएर लागेका छन्। विगतमा दशौं पञ्च बर्षिय योजना (२०५९–२०६४) देखि नै लैंङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण अवधारणालाई अन्तर-सम्बन्धित विषय (Cross-cutting issues) का रूपमा स्थान दिईदै आए अनुरूप समावेशीकरण नीति तर्जुमा गर्ने र लैससास सम्बन्धी संरचनाहरू स्थापना गर्ने कार्यको थालनी संगै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति, २०६६ तयार भई कार्यान्वयन भएको थियो भने हाल आएर राज्यको पुन:संरचना पश्चात पनि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरुलाई सम्बोधन गर्न संघीय सरकारले नीतिगत तथा कानुनी सुधार गर्दै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका विषयहरुलाई सम्बोधन गर्न संघीय सरकारबाट तयार गरिएको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक

> स्थानीय सरकार (संचालन) ऐन, २०७४ अनुसार लैससास मूलप्रवाहीकरणमा स्थानीय सरकारको भूमिका:
>
> - स्थानीय तहको लैससास रणनीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
> - न्यायिक समितिको प्रभावकारिता बृद्धि गर्ने ।
> - लैससासका लागि संस्थागत तथा व्यक्तिगत क्षमता विकास गर्ने ।
> - स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाह संयन्त्र तथा प्रकृयालाई लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी मैत्री बनाउने।
> - स्थानीय शासनसँग सम्बन्धित विभिन्न नीतिहरूको लैससासको दृष्टिकोणबाट पुनरावलोकन तथा विकासमा जोड दिने।
> - स्थानीय तहको आवधिक र बार्षिक योजनामा लैससासका मुद्दाहरु समावेश गर्न संवन्धित निकायहरुलाई अभिप्रेरित, सहजीकरण र आवश्यकता अनुसार क्षमता अभिबृद्धिका लागि समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।

समावेशिता स्थानीयकरण रणनीति २०७५, सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७६ र राष्ट्रिय लैंङ्गिक समानता नीति, २०७७, स्थानीय तहको नीति निर्माणमा सहजीकरणका लागि गाँउ पालिका तथा नगरपालिको सामाजिक समावेशीकरण नीति, २०७८ (नमूना), कोशी प्रदेश सरकारको लैङ्गिक समानता नीति २०७९ र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७९, संघीय र प्रदेश सरकारबाट लैससास रणनीति सम्वन्धमा भएका निर्देशनहरु, सोह्रौ पंचवर्षिय योजना (२०८१/८२-२०८५/८६) को प्राथमिकता नै वञ्चितीकरणमा परेका वर्ग र समदुायको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक अवरोधलाई हटाउँदै स्वास्थ्य, शिक्षा, आवास, सीप विकास, रोजगारीका अवसर तथा स्रोत साधन माथि अग्राधिकार दिदै नागरिकहरूको सशक्तीकरण र सर्वाङ्गीण विकासमा परिचालन गर्ने रहेको, दिगो विकास लक्ष्य र नेपाल सरकारले विश्वव्यापी रुपमा गरिएको महिला विरुद्धका सवै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने सम्वन्धि संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धी १९७९, चौथो संयुक्त राष्ट्र संघीय विश्व महिला संमेलन, १९९५ जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, अभिसन्धिहरुमा ब्यक्त गरेका प्रतिबद्धताहरू र स्थानीय सरकार (संचालन) ऐन, २०७४ मा स्थानीय सरकारले लैससास मूल प्रवाहीकरणका लागि निर्वाह गर्नुपर्ने भूमीकाहरु नै यो लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति तयारीको आधारहरु हुन्।

२. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

यस रणनीतिको नाम **"लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरण रणनीति २०८१"** रहने छ र यो शहिदभूमि गाउँपालिकाले स्वीकृति गरेको मिति देखि लागु हुनेछ ।

३. परिभाषा

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस रणनीतिमा -

क) **"रणनीति"** भन्नाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरण रणनीति २०८१ सम्झनु पर्दछ ।

ख) **"स्थानीय तह"** भन्नाले गाँउपालिका, नगरपालिका र जिल्ला समन्वय समिति सम्झनु पर्दछ ।

ग) **"गाउपलिका"** भन्नाले शहिदभूमि गाउँपालिका सम्झनु पर्दछ ।

घ) **"कार्यक्रम"** भन्नाले निश्चित उद्देश्य प्राप्तिका लागि तयार गरिएका आयोजनाहरुको संयोजित रुप सम्झनु पर्दछ ।

ङ) **"योजना"** भन्नाले समग्र विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यको लागि तयार गरिएको स्थानयि तहको आवधिका विकास योजना, बार्षिक विकास योजना, एकीकृत शहरी विकास योजना, नगर सडक गुरुयोजना र विषयगत गुरुयोजना, रणनीति योजना आदि सम्झनु पर्दछ ।

च) **"समाजिक वञ्चितीकरण"** भन्नाले परम्परादेखि चलिआएको अनौपाचारिक मुल्य मान्यत बमोजिम लिङ्ग, जातजाति, धर्म, आदि विभेद कारणले सुविधाबाट वञ्चित भएको अवस्थालाई मान्नुपर्दछ ।

छ) **“सामाजिक समावेशीकरण”** भन्नाले अवसर तथा स्रोत साधन उपभोगबाट वञ्चित भई जोखिममा परेका र आर्थिक सामाजिक तथा साँस्कृतिक जीवनयापन गर्नबाट वञ्चित भई गरिवी तथा सामाजिक रुपमा वञ्चितिकरण परेका समुहहरुलाई विकास निर्माण र कार्य सम्पादनका प्रकृयामा सहभागिगी गराई उपलव्ध अवसर, श्रोत, साधन तथा आधारभूत अधिकार उपयोग गर्ने कुराको सुनिश्चिततालाई बुझ्नु पर्दछ ।

ज) **“लैससास सम्पर्क व्यक्ति वा सामाजिक समावेशीकरण सम्पर्क व्यक्ति”** भन्नाले कुनै कार्यलय वा निकायमा लैङ्गिक समानता तथा समाजिक समावेशीकरण विषय हेर्ने गरी सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा तोकिएको कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ।

झ) **“सामाजिक सामावेशी बजेट”** भन्नाले स्थानीय निकायको योजना तर्जुमा गर्दा समाजमा रहेका विभिन्न जातजाति क्षेत्र, वर्ग र समुदायका महिला, पुरुष, यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकहरुको आवश्यकता सहभागितामूलक ढंगले सम्बोधन गर्दे समग्र विकास प्रक्रियालाई निजहरु प्रति उत्तरदायी बनाउने उद्देश्यले तर्जुमा गरिने कार्यक्रम र बजेटलाई बुझ्नु पर्दछ ।

ञ) **“विकास साझेदार”** भन्नाले सरकारसँग भएको सम्झौता बमोजिक नगद, जिन्सी एवमे प्राविधिक सरहयोग उपलव्ध गराउने द्धिपक्षीय एवम् बहुपक्षीय दातृनिकाय, सयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरु तथा अन्तराष्ट्रिगैरसकरी संस्था सम्झनु पर्दछ ।

ट) **“गैरसरकारी संस्था”** भन्नाले प्रचलिन कानून वमोजिम स्थापना भएका स्थानीय तहबाट आफ्नो कार्यक्रम स्वीकृत गराई स्थानीय तहसँग समन्वय राखी कार्य संचानल गर्ने गैर नाफामूलक संस्था बुझ्नु पर्दछ ।

ठ) **“लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट”** भन्नाले लैङ्गिक समानताको लागि बजेट सुनिश्चितता, बजेटका सबै प्रक्रियमा लैगिक मूलप्रवाहिकरण र उपलब्धीको समतामूलक वितरणका साथै उपभोगको लागि लैङ्गिक विश्लेषण सहित योजनावद्ध रुपमा उद्देश्यमूलक कार्यक्रमहरु तर्जुमा र प्राथमिकिरण गर्दे कार्यक्रम छनौट गरी लगानि गर्ने पद्धतिलाई जनाउँछ ।

ड) **“उपभोक्ता समिति”** भन्नाले परम्परागत रुपमा लामो समयदेखि जातिय, आर्थिक, लैङ्गिक, पछ्याडि पारिएका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थरु, मुस्लिम, पिछ्डावर्गा, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा पीडित, अल्पसंख्यक, जेष्ठ नागरिक बालबालिका एवं दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनता बुझ्नु पर्दछ ।

ढ) **“अल्पसंख्यक”** भन्नाले संघीय कानून बमोजिम निर्धारित प्रतिशत भन्दा कम जनसंख्या रहेको जातिय भाषिक र धार्मिक समूह सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आफ्नै जातीय, धार्मिक र भाषिक

विशिष्टता भएको, त्यसलाई बचाई राख्ने आकांक्षा रहेका, विभेद र उत्पीडन भोगेका समूह समेतलाई जनाउँदछ ।

ण) **"स्थानीयकरण"** भन्नाले कुनै पनि विषय वा कार्यक्रमलाई कुनै स्थानीय ठाँउ विशेषको परिस्थतीति वा अवस्था अनुसार ढाली अधिकतम उपयोग गर्ने प्रकृया बुझ्नु पर्दछ ।

त) **"लैङ्गिक समता"** भन्नाले अवसर र न्यायबाट वञ्चित महिला र पुरुषलाई थप अवसर दिएर समातामूलक स्थितीको निर्माण गर्न गरिने प्रयासलाई सम्झनु पर्छ ।

थ) **"लैङ्गिक समानता"** भन्नाले महिला र पुरुष बिच सबै तह र क्षेत्रमा समान अवसर र समान लाभ हाँसिल गर्ने अवस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

द) **"लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण"** भन्नाले महिला तथा पुरुष र विभन्न सामाजिक समूहहरु बीचको असमान सम्बन्धहरुलाई पुन सुनिश्चित गर्न तथा हरेक प्रकारका सामाजिक पहिचान भएका व्यक्तिहरुका लागि समान अधिकार, अवसर, एवं सम्मान सुनिश्चित गर्नका लागि आवश्यक कदम चाल्नु पर्ने विषयलाई बुझ्नु पर्दछ ।

ध) **"लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण"** भन्नाले कुनै पनि योजनाबद्ध कार्य, नीति नियम, कार्यक्रम कार्यन्वयनको हरेक क्षेत्र तथा तह र तप्कामा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका वा पारिएका समुहहरुलाई समाहित गर्ने प्रक्रियालाई सम्झनु पर्दछ ।

न) **"सीमान्तकृत"** भन्नाले राजनितिक, आर्थिक र सामाजिक रुपले पछाडि पारिएको, भौगिलिक विकटताको कारणले सेवा सुविधाको उपभोग गर्न नसकेको वा त्यसबाट वञ्चित रहो संघीय कानून बमोजिमको मानव विकासको स्तर भन्दा न्यून स्थितिमा रहेका समुदाय सम्झनु पर्छ र यो शव्दले अति सीमान्तकृत र लोपन्मुख समुदाय समेतलाई जनाउँछ ।

प) **"खण्डीकृत तथ्याङ्क"** भन्नाले महिला तथा पुरुष, जातिय अल्पसंख्यक समूह, अपाङ्गता भएका तथा अन्य सिमान्तकृत समूहहरुको तहगत तथ्याङ्कलाई बुझ्नु पर्दछ ।

फ) **"सामाजिक परिक्षण"** संस्थाद्धारा संचालिन कार्यक्रमको सामाजिक आर्थिक तथा वातावरणीय लाभ एव मापदण्डरुको लेखाजोखा सहित सामाजिक रुपमा प्रर्दशन गर्न प्रकृयालाई बुझ्नुपर्दछ ।

ब) **"बञ्चित समुह"** भन्नाले परम्परागत रुपमा लामो समय देखि जातिय, आर्थिक, लैङ्गिक अपाङ्गता, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक एवम् भौगोलिक कारणले गर्दा पछि परेका महिला, दलित आदिवासी, जनजाति, आपाङ्ग, जेष्ठ नागरिक, बालबालिका एवं दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनाता सम्झनु पर्दछ ।

भ) **"टोल विकास संस्था"** भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १२ (२) क बमोजिम सामाजिक परिचालनको अवधारणा बमोजिम गठन हुने समूह सम्झनु पर्छ ।

म) **“उपभोक्त समिति”** भन्नाले आयोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभ पाउने व्यक्तिहरुको समूहले कुनै आयोजना निर्माण, संचालन, व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार गर्नको लागि आफूहरु मध्येबाट निश्चित प्रक्रिया बमोजिम गठन गरेको समिति सम्झनु पर्दछ ।

य) **“लैङ्गिक प्रभाव विश्लेषण”** भन्नाले नीति तथा अभ्यासहरुको परीक्षण गरेर कुनै पनि योजना कार्यक्रम तथा आयोजनाबाट महिला एवम् पुरुष कत्तिको लाभान्वित भएका छन् भन्ने अवस्थाको विश्लेषण् गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

र) **“लैससास बजेट”** भन्नाले स्थानीय निकायको योजना तर्जुमा गर्दा समानमा रहेका विभिन्न जातजाति क्षेत्र, वर्ग र समुदायका महिला, पुरुष, तेश्रोलिङ्गी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकहरुको आवश्यकता सहभागितामूलक ढंगले सम्बोधन गर्दै समग्र विकास प्रक्रियालाई निजहरु प्रति उत्तरदायी बनाउने उद्देश्यले तर्जुमा गरिने कार्यक्रम र बजेठलाई बुझ्नु पर्दछ ।

ल) **“लक्षित समुदाय”** भन्नाले यस लैससास नीतिको प्रयोजनको लागि निम्न उल्लेखित वर्ग तथा समूहलाई लक्षित समूदायको रुपमा मानिएको छ । समुदायमा पछाडि पारिएका महिला, दलित, आदिवासी जानजाति, मद्देशी, थारु, मुस्लिम, पिछडावर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा, तथा पछाडि पारिएका वा वहिष्करणमा परेका समुदाय भन्ने बुझ्नुपर्दछ ।

४. लैससासको अवस्था र विश्लेषण

यस लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति तयारी गर्ने क्रममा पालिकास्तरमा लैससासको बारेमा अवधारणात्मक साझा बुझाई ल्याउने, लैससास रणनीति निर्माण तथा रणनीति कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्नका लागि कार्यदल गठन गर्ने र पालिकाको लैससास सम्वन्धि समग्र अवस्था पहिचान गर्ने उद्देश्यका साथ एक कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरी गोष्ठीका सहभागीहरुसंग अन्तरक्रिया तथा समूह केन्द्रित छलफलबाट लैससासको दृष्टिकोणबाट पालिकाको सवल पक्ष, सुधारगर्नु पर्ने पक्ष, अवसर र चुनौति विश्लेषण, लैससास सवाल विश्लेषण, नीति विश्लेषण, सरोकारवालाहरु पहिचान तथा विश्लेषण, लक्षित वर्ग पहिचान तथा समस्या पहिचान र रणनीतिको दीर्घकालिन सोच, लक्ष, उद्देश्य, रणनीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना तय गरिएको थियो। यसका अलावा पालिका प्रमुख समेत अन्य जानकार व्यक्तिहरु, सामाजिक विकास शाखा र बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखासंग छुट्टै अन्तर्वार्ता गरी पालिकाको समग्र लैससास अवस्था पहिचान तथा विश्लेषण गरिएको थियो। उक्त मुख्य मुख्य विश्लेषण तथा विश्लेषणका निश्कर्षहरु निम्न अनुसार छन्:।

४.१. लैससासको दृष्टिकोणबाट नगरपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (SWOT) विश्लेषण

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको दृष्टिकोणबाट हालको अवस्था पहिचान गरी आगामी रणनीति तय गर्नका लागि पालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतिहरुको विश्लेषण गरिनु अत्यन्तै महत्वपूर्ण हुने भएकाले उक्त विश्लेषण गरिएको थियो । यसरी विश्लेषण गर्दा नगरपालिकामा देखिएको हालको अवस्था निम्न अनुसार तालिका १ मा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका१: शहिदभूमि गाउँपालिका को सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (SWOT) विश्लेषण

सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
• स्थानीय तहको आफैमा श्रोत सम्पन्न भएको • नगरपालिकामा न्यायीक समिति र वडामा मेल मिलाप केन्द्र गठन भएको • स्थानीय तहमा महिला र बालबालिका सम्वन्धी काम गर्ने कर्मचारीको व्यवस्था भएको • विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्था, राजनैतिक दल, नागरिक समाज तथा अन्य सरोकारवालाहरुको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी सकारात्मक सहयोग रहेको • स्थानीय तहमा लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष संचालन कार्य विधि २०७७ तयार गरि लागु गरिएको	• लक्षित वर्गका सामाजिक तथा आर्थिक समस्यहरुलाई सम्वोधन गर्नका लागि प्रयाप्त कार्यक्रमहरु संचालन गर्न नसक्नु • लैससासका कार्यक्रम संचालनका लागि प्रयाप्त मात्रामा आर्थिक श्रोत जुटाउन नसक्नु • लक्षित वर्गलाई मूल प्रवाहमा ल्याउनका लागि प्रयाप्त नीति तथा रणनीतिक योजना नहुनु • हिंसा पिडित व्यक्तिहरुको तत्कालिन उद्धार कार्यका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र/ बाल सुधार गृहको स्थापना गर्न नसक्नु
अवसर	**चुनौति**
• स्थानीय सरकारले महिला व्यवसायीलाई कर छुट गरी व्यवसाय गर्ने लैससासका लक्षित वर्गलाई प्रोत्साहन स्वरुप बजेटद्वारा सम्वोधन गर्ने नीति नियम बनाउन सकिने • महिला तथा विपन्न लक्षित व्यक्तिलाई विभिन्न उत्पादनमूक कार्यमा जोड्न सकिने र उनीहरुद्वारा उत्पादित सामग्रीहरुको बजार व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न सकिने • विद्यालय र वडाहरुमा गठन भएका वाल क्लवहरुको सहयोग लिन सकिने • लैससासका लक्षित वर्गहरुसंग काम गर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरुसंग साझेदारीमा काम गर्न सकिने	• महिलाहरुलाई रोजगारीका अवसरहरु प्राप्त नहुनु • लक्षित बर्गहरुको पँहुच र सहभागितामा देखिएको कमीलाई अर्थपूर्ण सहभागिता गराई पँहुच बढाउन नसक्नु चुनौति भएको • कानूनी रुपमा अधिकार प्राप्त भए पनि प्रकृया झन्झटिलो र कार्यान्वयनमा ढिलाई हुनु • पितृसत्तात्मक सोचका कारण समाजले महिलालाई पुरुषको समकक्षी नभई तल्लो तहको वा कमजोर मान्ने सामन्ती सोच चुनौतिको रुपमा रहेको • कार्य स्थलमा र समुदायमा भएका हिंसाका घटनाहरु उजुरीको रुपमा नआउनु

४.२. सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण

यस पालिकाका लैससास सम्वन्धि सरोकारवालाहरुलाई प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने पालिका भित्रैका शाखा उपशाखाहरुलाई पहिलो तहका सरोकारवालाहरु, पालिकास्तरमा कार्यरत विभिन्न स्थानीय संघसंस्था, समूह, नेटवर्कहरुलाई दोस्रो तहका सरोकारवालाहरु, र जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रस्तरमा कार्यरत पालिकाबाट टाढाको दूरीमा रहेका भएपनि आवश्यकता अनुसार सम्पर्क समन्वय तथा सहकार्य गर्न सकिने निकायहरुलाई तेस्रो तहका सरोकारवालाहरुको रुपमा छुट्याई निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ:

तालिका २: सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण

पहिलो तहका सरोकारवाला निकाय/ संस्था	दोस्रो तहका सरोकारवाला निकाय/ संस्था	तेस्रो तहका सरोकारवाला निकाय/संस्था
• पालिका अन्तर्गतका विभिन्न समिति तथा विषयगत शाखाहरु • न्यायिक समिति • लैससास नीति निर्देशन समिति • महिला तथा बालबालिका शाखा • योजना तथा प्रशासन शाखा • शिक्षा शाखा • स्वास्थ्य शाखा • कृषि शाखा • पशु सेवा शाखा • सबै वडा कार्यालयहरु • नगर सभा	• आमा समुह • महिला कृषि समुह • सहकारी संस्था • बाल क्लब तथा बाल संजालहरु • विद्यालय तथा बाल विकास केन्द्रहरु • राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ • स्थानिय संञ्चार माध्यमहरु • विभिन्न लघुवित्त संस्थाहरु/बैङ्कहरु • महिला प्रहरी सेल • जिल्ला प्रहरी कार्यालय • स्वास्थ्य चौकी/केन्द्रहरु • लघुउद्यम विकास कार्यक्रम • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी • दलित, महिला, बालबालिका जेष्ठ नागरिक, जातीय उत्थान र अपाङ्गताको क्षेत्रमा काम गर्ने गैह सरकारी संस्थाहरु	• कोशी प्रदेश अनुसंन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, झापा • कोशी प्रदेश योजना आयोग, विराटनगर • सामाजिक विकास मंत्रालय कोशी प्रदेश विराटनगर • प्रदेश अन्तर्गत लैससासमा काम गर्ने निकायहरु मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिपदको कार्यालय, कोशी प्रदेश, विराटनगर • राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, कोशी प्रदेश कार्यालय, बिराटनगर • संघीय मामला तथा सामान्य प्रशासन मंत्रालय, सिंहदरवार काठमाण्डौ • महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मंत्रालय, सिंहदरवार काठमाण्डौ

४.३. लक्षित वर्ग पहिचान

मुख्य गरी ब्राह्मण क्षेत्रीहरुको बाहुल्यता रहेको यस नगरपालिकामा विभिन्न ७५ भन्दा बढि जातजाति र लगभग ५३% महिलाहरुको बसोबास रहेको छ । ति मध्ये सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक हिसावले पछाडि परेका महिला, सिमान्तकृत जनजाती, दलित, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यौनिक अल्पसंख्यक लगायतका असहाय जेष्ठ नागरिकहरुलाई लैससासको लक्षित वर्गहरु पहिचान गरीएको छ। यस नगरपालिकाले लैससासको लागि पहिचान गरेका लक्षित वर्गहरु निम्न अनुसार रहेका छन्:

तालिका ३: लक्षित वर्ग पहिचान

एकल महिला	दलित (तराई पहाड दुवै)	अपांगता भएका व्यक्तिहरु
हिंसा पिडित महिला	लोपोन्मुख तथा सिमान्तकृत जातजाती	असहाय जेष्ठ नागरिक
लैङ्गिक/यौनिक अल्पसंख्यक	आदिवासी जनजाती	विद्यालय नजाने बालबालिका
हिंसा पिडित पुरुष	गरिव विपन्न र सुकुमवासी घरपरिवार	किशोर किशोरी तथा युवा

४.४. लक्षित वर्गका समस्या पहिचान

तालिका ४: लक्षित वर्ग समस्या पहिचान

लक्षित वर्ग	**समस्या**
महिला	• अर्थपूर्ण सहभागिताको कमी/अभाव • महिलाहरुमा कामको तेहरो जिम्मेवारी • विभन्न रुढीवादी परम्परागत सोच • विविध कारणले महिलाहरु घर बाहिर निर्धक्क भएर निस्कन नसक्नु • कारण- घरको सम्पूर्ण कामको भार, बालबालिका हुर्काउने काममा महिलाको मात्र भूमीका र दायित्व हुनु, शिक्षा र आर्थिक अवसरको कमीका कारण महिला पछि परेकाले महिलाको आत्मवल कम हुनु, समुदायमा अहिले सम्म पनि महिलालाई गृहिणीको रुपमा मात्र सिमित राख्न खोज्ने सोच भएको • महिलामैत्री कानून भएतापनि यसको उचित कार्यान्वयन नहुनु
दलित	• समाजमा छुवाछुत तथा विभेदपूर्ण व्यवहार विद्यमान रहनु र छुवाछुत उन्मूलनको कानून भएतापनि यसको उचित कार्यान्वयन नहुनु • आर्थिक विपन्नता, औपचारिक शिक्षाको कमी, • दलित सशक्तिकरण कार्यक्रम संचालनका लागि बजेट विनियोजन हुन नसक्नु
आदिवासी जनजाति	• ग्रामीण भेगमा महिला पुरुष र छोरा छोरीमा भेदभाव रहनु • कतिपयमा शिक्षा भएर पनि आत्मवलको कमी भएको • आदिवासी जनजातीहरुका परम्परागत ज्ञान सिपको संरक्षणको अभाव
अपाङ्गता भएका व्यक्ति	• अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरुले सहज रुपमा शिक्षा पाउन नसक्नु • समान अवसरबाट बञ्चित साथै सार्वजनिक सेवा तथा स्रोतमा सहज पहुँच नहुनु • अपहेलना, मानसिक यातना, अपमानजनक ब्यबहार तथा यौनजन्य दुर्व्यवहारको शिकार हुनु • कुनैपनि विकास क्रियाकलापमा अपांगता भएका व्यक्तिहरुको अर्थपूर्ण सहभागिता नहुनु
बालबालिका	• आर्थिक समस्या र शिक्षाको कमीले अझै पनि बालबालिकाहरु सडकमा रहेका • बालमैत्री तथा सचेतनामूलक क्रियाकलापहरु संचालन नहुनु र बाल सहभागिताको अभाव • सम्वन्ध विच्छेद भएका आमाबावुका छोराछोरीहरु मानसिक रुपमा विछिप्त हुनु • बाबुआमाका घरायसी झगडाले बालबालिकाको मानसिकतामा नकारात्मक असर पर्नु • आर्थिक रुपमा विपन्न परिवारका बालालिकाहरु अझैपनि शिक्षाबाट बञ्चित भएको

	• प्रविधि तथा सामाजिक संजालको दुरुपयोग • लागु औषध प्रयोगमा बालबालिकाको संख्या बढदै जानु
जेष्ठ नागरिक	• केहि परिवारमा बृद्ध अवस्था हुदै गएपछि रेखदेखको कमी • केहि परिवारमा औषधि उपचार तथा सम्मानपूर्ण व्यवहारको अभाव • केहि परिवारमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पनि परिवारका अन्य सदस्यले निकालेर बृद्ध बृद्धालाई नदिएको अवस्था
पुरुष	• बैदेशिक रोजगारीका कारण पुरुषहरु माथी पनि हिंसाका घटनाहरु बढ्दै जानु • कतिपय अवस्थामा महिलाहरुले पनि आफूले पाएको अधिकारको दुरुपयोग गर्ने गरेको • बढि महत्वाकांक्षी भई आर्थिक मामलालाई मात्र प्राथमिकता दिँदा परिवारमा विखण्डन आएको
युवा/ किशोर/ किशोरी	• प्रविधि मैत्री तथा शिपमूलक शिक्षाको अभाव रहेको • विद्यालयहरुमा व्यवहारिक गतिविधि (Practical activities) हरुको कमी भएकोले सैद्धान्तिक विषय मात्र पढेर कुनैपनि व्यवहारिक ज्ञान तथा अनुभव नहुने र शैक्षिक प्रमाणपत्र भएर पनि समयमै कुनै काम नपाउने समस्याले शैक्षिक वेरोजगारी बढिरहेको • कलेजका पाठ्यक्रम र वास्तविक काम गर्ने ठाँउमा चाहिने ज्ञान सिपसंग तालमेल नमिल्ने तथा पढाईको क्रममा व्यवहारिक अनुभव हासिल गर्ने गरी ईन्टर्नशिपका कार्यक्रमहरुको कमी • युवाहरु बेरोजगारीका कारण भविश्य सुनिश्चित नदेखेर विदेश पलायन भईरहेको • युवाहरु लागु औषधको कुलतमा फस्ने र यस्ता दुर्व्यसनीको संख्यामा बृद्धि हुँदै गएको • महिनावारीको समयमा किशोरीहरुलाई स्कुलमा समस्या हुने • सामाजिक संजालको दुरुपयोग बढ्दै गएर उत्पादनमूलक काममा लाग्नुको सट्टा यौन हिंसा, दुर्व्यवहार तथा लागु औषधको कुलतमा फस्ने गरेको • धेरै पैसा कमाउने लोभमा अपराधिक कृयाकलापहरु बढ्दै गएको
गरिव विपन्न तथा सुकुम्वासी परिवार	• जग्गाजमिनको सिमितता वा हुँदै नहुनुका कारण कृषिमा आधारित व्यवसाय गर्न नसक्नुका कारण खाद्य असुरक्षा भई विहान बेलुकाको खाद्य जोहो गर्न नै कठीन भएको • जीवन निर्वाहका लागि ज्याला मजदुरी तथा तत्कालिन आम्दानीका कामहरु गर्नु पर्ने बाध्यताका कारण दीर्घकालिन सोच राख्न नसक्नु • अशिक्षा र चेतनाको कमीका कारण बाल विवाह, घरायसी कलह, मदिराको अत्याधिक सेवन लगायतका सामाजिक कुरीति तथा हानीकरक सामाजिक प्रचलनबाट पिडत रहनु • विकासका क्रियाकलापहरुमा सहभागीताको कमी, स्रोत साधनमा न्यून पहुँच, निर्णायक तहमा प्रतिनिधित्व हुन नसक्नु तथा विकासको मूलप्रवाहीकरण प्रकृयाबाट अलग रहनु
लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक	• लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरुको पहिचान हुन नसक्नु • खुलेर समाजमा आउन नचाहनु र समान अवसरबाट बञ्चित हुनु • समाजबाट अपमानजनक व्यबहार तथा विभेदपूर्ण दृष्टिकोण राख्नु

५. दीर्घकालिन सोच (Vision)

व्यवहारिक रुपले लैङ्गिक तथा समामाजिक क्षेत्रमा समानता, समता, समावेशीता, अवसरको समान वितरण तथा प्राप्ति र कानूनी रुपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोगमा सचेत विर्तामोड नगरपालिका।

६. धेय (Mission)

हाम्रो ध्येय विर्तामोड नगरपालिका भरिका महिला तथा बालबालिकाहरु र सामाजिक रुपमा पिछडिएका वर्गहरु विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसा तथा भेदभाव र अन्य छुवाछुत जस्ता सामाजिक कुरीति तथा हानीकारक व्यवहारहरुलाई सम्बोधन गर्न कानुनी र प्रणालीगत परिवर्तन हासिल गर्नु हो।

७. लक्ष्य (Goal)

विद्यमान लैङ्गिक तथा सामाजिक भेदभावको अन्त्य गर्दै लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय सहितको समानतामूलक समाजको निर्माण गर्ने।

८. उद्देश्यहरु (Objectives)

यस रणनीतिको मुख्य उद्देश्य लैससासको अवधारणा अनुसार पालिकाले गर्ने सम्पूर्ण विकास योजना तथा कार्यक्रमलाई लैससास उत्तरदायी र दिगो बनाउन आर्थिक श्रोतको सुनिश्चता, उपलब्धीको समतामूलक वितरण र उपयोगी बनाउने रहेको छ । यसका बिशिष्ट उद्देश्यहरु यस प्रकार छनः

८.१ लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत पालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरुमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समूहहरुको समाबेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरुलाई सम्बोधन गदै लैससास मूलप्रबाहिकरण गर्ने।

८.२ पालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनी पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रकृयामा उनीहरुको समान पँहुच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;

८.३ परम्परागत रुपमा चलीआएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गरी लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रुपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने ।

८.४ स्थानीय सरकारको सवै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने ।

९. रणनीतिहरु (Strategies)

माथिका उद्देश्यहरु पुरा गर्नको लागि पालिकाका लक्षित वर्गहरुका समस्या र सवालहरूका आधारमा उनीहरुलाई सशक्तिकरण गर्ने, निर्णय प्रक्रियामा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, आर्थिक गतिविधिहरुमा लक्षित वर्गको सहभागिता बढाउने, पालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा प्रवाहलाइ पारदर्शी र जवाफदेही बनाउने, लक्षित वर्गको पक्षमा नीति नियमहरु बनाउने र लैससासको अवधारणालाई सबै क्षेत्रमा संस्थागत गर्ने विषयहरुमा केन्द्रित भई देहाय बमोजिमका रणनितिहरु तय गरिएको छ:

९.१ मूलप्रवाहिकरण

- नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा लैससास: लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरुलाई समावेश गरी मुलप्रवाहिकरण गरिनेछ।
- लैससास बजेट तर्जुमा र परीक्षण, लैससास मैत्री संस्कृति र कार्य वातावरण सृजना गर्दै संस्थागत प्रणाली तथा संरचनाहरु र कार्यक्रमहरुमा लक्षित वर्गहरुको समावेशीकरण, अर्थपूर्ण सहभागिता, पँहुच र अवसरहरु सृजना गर्दै लगिनेछ।

९.२ सशक्तिकरण:

विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरुको व्यवहारिक तथा रणनैतिक आवश्यकताहरुको सम्वोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरुको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।

९.३ क्षमता बिकास:

- पालिकाका जनप्रतिनिधिहरु, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरु र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संघ-संस्थाहरुलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन योजनाबद्ध रुपमा क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- लक्षित वर्ग र समुदायको योजनाबद्ध रुपमा व्यक्तिगत र सामूहिक क्षमता अभिबृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक बिकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ।

९.४ समन्वय, सहकार्य र सहजीकरण:

लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरुको प्रयाप्त व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,

९.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन

- यस पालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरुलाई आयोजना चक्रको प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास

दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।

- लैङ्गिक तथा सामाजिक खण्डिकृत तथ्यांक संकलन र प्रयोगका बिषयहरूलाई प्राथमिकता दिदै लैङ्गिक तथा सामाजिक असमानताहरूको वर्तमान आधार (Baseline) तयार गरिनेछ र पालिकाको तथ्याङ्कमा लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशितालाई आन्तरिकीकरण गरिनेछ ।

१०. रणनैतिक क्रियाकलापहरु

१०.१. रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना (आ.व.२०८१/८२ देखि २०८३/८४ सम्म, तिन आ.व. को कृयाकलापहरु)

तालिका ५: पहिलो वर्ष (आ. व. २०८१/८२) को रणनितिक कृयाकलापहरु

क.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
१	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत पालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरुमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समुहहरुको समाबेशीता र अर्थपूर्ण	१.१ लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरुलाई समावेश गरि मुलप्रवाहिकरण गरिनेछ।	१.१.१ वडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्ग (महिला, एकल महिला, हिंसा पाडित, गरीब विपन्न, दलित, किशोर किशोरी, युवा, असहाय जेष्ठ नागरिक, आदिवासी जनजाती, लोपोन्मुख तथा सिमान्तकृत जातजाती, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक आदि) हरुको पहिचान गरि उनीहरुको खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र सो वर्गले भोगेका समस्या तथा सवालहरु विश्लेषणको प्रतिवेदन बनाउने (Baseline तयार गर्ने)	५, ०,०००	१ पटक	• लैससास खण्डिकृत तथ्याङ्क • लक्षित वर्गका समस्या तथा सवालहरु पहिचान विश्लेषणको प्रतिवेदन • अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
			१.१.२ वडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्गहरुको समस्या सम्वोधन गर्न, उनीहरुको आवाजको सुनुवाई हुने वातावरण बनाउन र श्रोत साधनमा पहुँच बृद्धिका लागि महिला, दलित, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, जनजाती, अल्पसख्यकहरु को सवालमा आधारित छुट्टाछुट्टै समूह/सञ्जालहरु गठन गर्ने ।	६०००	२४ समूह	समूह/सञ्जाल दर्ता भएको रेकर्ड
			१.१.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमनका लागि रणनीतिमा व्यवस्था भए अनुसार पालिका र वडा स्तरिय समितिहरु गठन गर्ने।	0	नगरपालिकामा १ वटा र प्रत्येक वडामा १/१ वटा	समिति उपसमित गठन भएको रेकर्ड र उक्त समितिहरुको बैठकका निर्णयहरु
			१.१.४ लैससास सम्वन्धि सवालहरुलाई सम्वोधन गर्ने गरि पालिकाको बार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्ने	0	१ पटक	बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
	सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरुलाई सम्बोधन गर्दै लैससास मूलप्रबाहिकरण गर्ने।		१.१.५ पालिकाबाट गठन गर्ने हरेक समूह तथा समितिहरु लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सिद्धान्त अनुसार गठन गर्ने र सामाजिक समावेशी समिति गठनको सुनिश्चतता गर्ने	0	आवश्यकता अनुसार	पलिकाको विभिन्न समितिहरुको रेकर्ड
			१.१.६ पालिकाको कार्यक्रमको बार्षिक रुपमा लैससास बजेट कोडिङ्ग गरि विश्लेषण गर्ने र लैससास परिक्षण गरि देखिएका कमजोरीहरु हटाउन कार्ययोजना तयारी गर्ने	३,०,०००	१ पटक	लैङ्गिक तथा समाजिक समावेशी बजेट विश्लेषण र सुधार गर्नुपर्ने पक्ष सहितको लैससास परीक्षण प्रतिवेदन
			१.१.७ पालिकामा कर्मचारी र सेवा ग्राही दुवैको लागि महिला तथा अपाङ्ग मैत्री शौचालय, स्तनपान कक्षको व्यवस्थापन गर्ने	आन्तरिक व्यवस्थापन	कम्तिमा १/१ वटा शौचालय र स्तनपान कक्ष	पालिकामा भएको शौचालय र स्तनपान कक्ष
			१.१.८ पलिकाको नयाँ बन्ने संरचनाहरु अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने (निर्माण व्यवसायीसंगको संझौता गर्दा देखि नै पहल गर्ने)		आ.व. मा संझौता हुने सबै भौतिक संरचनाहरुमा	पालिकाले बनाएका डिजाईन ईष्टिमेट र भौतिक संरचना
			१.१.९ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितहरुको हरेक ३ महिनामा बैठक बस्ने, समिति सदस्यहरु विच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने र नगरपालिकाबाट संचालन भएका कामहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट समिक्षा तथा अनुगमन मुल्याङ्कन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	४,०००	४४ पटक (नगरपालिकामा ४ बैठक र वडाहरुमा ४० बैठक)	बैठकका सहभागीहरुको हाजीरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरु
			१.१.५ जेष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान सिप र अनुभवहरु उजागर गरि सिकाई आदान प्रदान गर्न बाल बालिका, बयस्कहरु र जेष्ठ नागरिकहरु विच अन्तरकृया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	१,०,०००	२ पटक	सहभागीहरुको हाजिरी तथा निर्णयहरु

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
२	पालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनि पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रकृयामा उनीहरुको समान पँहुच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;	विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरुको व्यवहारिक तथा रणनैतिक आवश्यकताहरुको सम्वोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरुको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।	प्रत्येक वडा वडाका पहिचान गरिएका लक्षित वर्गका विपन्न महिलाहरुलाई उद्यमशिता विकास गरी स्वरोजगारीका माध्यमबाट आर्थिक सशक्तिकरण गर्नका लागि वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्वन्धि साप्तहिक तालिमको कक्षाहरु संचालन गर्न तालिम पाठ्य सामग्री र पाठ्यक्रम तयारी गर्ने	५,०,०००	१ पटक	तयार भएको तालिम पाठ्य सामग्री र पाठ्यक्रम
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्वन्धि साप्तहिक तालिम कक्षाका संचालन तथा समूहलाई सहजीकरणको लागि स्थानीय सहजकर्ता छनौट गर्ने	५,०००	२० जना	उद्यम सहजकर्ता भर्ना प्रकृया, छनौट र परिचालनको निर्णय
			उद्यम सहजकर्ताहरुको क्षमता विकास तालिम संचालन	५,०,०००	२० जना ५ दिन	हाजिरी र तालिम सिवेदन
			उद्यम सहजकर्ताहरुको परिचालन र सहभागी खाजा खर्च (१५० सहभागीको लागि)	३,०,०००	सहजकर्ता-५ ३ महिना	सहजकर्ता र सहभागीहरुको हाजिरी, र प्रतिवेदन
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्वन्धि साप्तहिक तालिम कक्षाका सहभागीहरुले छनौट गरेको व्यवसाय संचालनका लागि नगरपालिकाबाट रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्था गर्ने,	५,००,०००	५ वटा वडाका ५० जना व्यक्ति	स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम
			पालिकाबाट सहयोग गरिने रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्थापनका लागि कार्यविधि तयार गरि लागु गर्ने,	२५,००	१ वटा	तयार भएको कार्यविधि
			उद्यमीहरुलाई आवश्यक ऋणको लागि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुसंग समन्वय गराउने।	०	१० जना	सहजकर्ताको प्रतिवेदन र ऋण लिएका उद्यमीको नाम
३	परम्परागत रुपमा चलि आएका	३.१. पालिकाका जन प्रतिनिधिहरु, विभिन्न शाखा, उपशाखाका	३.१.१ पालिकामा भएका घरेलु, लैङ्गिक, सामाजिक तथा अन्य विभिन्न कारणले हुने हिंसा, जोखिम वा सङ्कटापन्न अवस्थाबाट पीडित वा प्रभावित महिलाहरुको समस्या तथा सवालहरुलाई	४४,०००	४४ वटा	न्यायीक समिति र वडा मेलमिलाप केन्द्रको बैठकको माईन्यूट तथा निर्णयहरु

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
	हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना वृद्धि गरि लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रुपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने।	कर्मचारीहरु र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संस्थाहरुलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन योजनाबद्ध रुपमा क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ।	सम्वोधन गर्न पालिका स्तरमा भएको न्यायीक समिति र प्रत्येक वडा वडामा गठन भएमो मेल मिलाप केन्द्रको प्रभावकारीता बृद्धि गर्न कम्तिमा ३ महिनामा एक पटक नियमित बैठक र आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरु बस्ने			
			३.१.२ सबै वडामा वडा मेलमिलाप केन्द्रको काममा एकरुपता ल्याउनको लागि उक्त केन्द्रको काम कर्तव्य अधिकार सहितको कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	२५,०००	१ पटक	तयार भएको कार्यविधि
			३.१.३ वडा मेलमिलाप केन्द्रको संयोजनमा वडा वडामा लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्न मानव अधिकर, महिला अधिकार, दलितका अधिकार, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्वन्धमा सचेतनामूलक कानूनी साक्षारता कक्षाहरु संचालन गर्ने	४,००,०००	सबै वडाबाट सहभागीहरु छनौट गरि ४ वटा तालिम	बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम, कानूनी साक्षारता कक्षाको हाजीरी र प्रतिवेदन
			३.१.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन समिति उपसमिति, न्यायीक समित, वडा मेलमिलाप केन्द्र, जनप्रतिनिधिहरु, सेवा प्रदायकहरु र कर्मचारीहरुलाई लैससास सम्वन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	३,००,०००	१ पटक	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.१.५ हिंसा पिडित व्यक्तिहरुको तत्काल उद्धार गरि पिडितलाई संरक्षण गर्नुपर्ने अवस्थामा उद्धार गरि संरक्षण गर्नका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र तथा बाल सुधार गृहको स्थापना गर्नका लागि विभिन्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थाहरुसंग समन्वय गरी स्थापना गर्न पहल गर्ने	३,०,०००	१ पटक	समन्वय गोष्ठीका सहभागीहरुको हाजिरी, कार्ययोजना सम्वन्धि निर्णय र गोष्ठीको प्रतिवेदन
		३.२ लक्षित वर्ग समुदायको योजनाबद्ध रुपमा व्यक्तिगत र सामुहिक क्षमता	३.२.१ वडा वडामा लक्षित वर्गहरुको लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पद्दतीका विधिहरुबाट लैङ्गिक विश्लेषण गरि पारिवारिक योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने र नेतृत्व क्षमता विकास तालिमको आयोजना गर्ने	१०, ०००	कम्तिमा २ वडाबाट शुरुवात गर्ने	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
		अभिबृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक बिकास विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।	३.२.२ वडा वडामा लैससासका लक्षित वर्गहरुको आयआर्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि विभिन्न उत्पादन तथा प्रशोधनसंग सम्वन्धित (कृषि तथा गैह्र कृषि) शीपमूलक तालिमहरुको आयोजना गर्ने	२००,०००	१०० जना लक्षित वर्गका महिला	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.३ तालिम प्राप्त सहभागीहरुलाई तालिम अनुसारको व्यवसाय संचालनका लागि बढिमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदान दिने	१०,००,०००	१०० जना	अनुदानको लागि भएको संझौता, सहयोग बुझेको भर्पाई
			३.२.४ पालिकाले व्यवसाय संचालनका लागि दिने अनुदान सहयोगको कार्य विधि निर्माण गरि लागु गर्ने	२५,०००	१ वटा	तयार भएको कार्यविधि
			३.२.५ दलित र विपपन्न परिवारका बालिकाहरुको उच्च शिक्षाको लागि छात्रबृत्ति सहयोगको लागि कार्य विधि बनाई सहयोग दिने	१०,००,०००	१० जना	छनौट प्रकृयाको माईन्यूट र रकम बुझेको प्रमाण
४	स्थानीय सरकारको सबै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने	४.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरुको प्रयाप्त व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं	४.१.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट विनियोजन गर्न सकिने स्रोत साधनहरु र आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन गर्ने	०	पालिकाको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा गर्ने	पालिकाको बजेट विनियोजन तथा स्रोत आँकलन प्रतिवेदन
			४.१.२ आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन अनुसार बजेट व्यवस्थापनका लागि सम्वन्धित विभिन्न सरकारी एवं गैह्र सरकारी निकाय र दातृ निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यको लागि अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गोष्ठीको आयोजना गर्ने	२,००,०००	१ पटक	गोष्ठिका सहभागीहरुको हाजिरी तथा गोष्ठी संचालनको प्रतिवेदन
			४.१.३ आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरु को प्रयाप्त व्यवस्था गर्न सम्वन्धित संघीय, प्रादेशिक मंत्रालयहरु र अन्य बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यका लागि फोन सम्पर्क, पत्राचार र स्थलगत भेटघाट	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसार पटक पटक गर्ने	पत्राचार गरिएको चिठ्ठीको प्रतिलिपि, स्थलगत भेटघाटको प्रतिवेदन, सहयोगको लागि भएको संझौता वा प्रतिवद्धता पत्र र सहयोग भएको रकम वा मानवीय शंसाधन

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
		गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,	मार्फत समन्वय गरी आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्ने			
			४.१.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोत जुटाउनका लागि नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट म्याचिङ्ग कोषको लागि बजेट छुट्याउने	१५,०,०००		स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम
		४.२ पालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरुलाई आयोजना चक्रको प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको	४.२.१ पालिकाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीमा लैससासको दृष्टिकोणबाट सूचकहरु समावेश गरि नगरपालिकाको बार्षिक, आवधिक र अनुगमन मूल्यङ्कन प्रतिवेदनहरुमा लैससास खण्डिकृत तथ्याङ्क सहितको प्रतिवेदन बनाउने प्रकृयालाई संस्थागत गर्ने	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसार पटक पटक गर्ने	नगरपालिकाको अनुगमन प्रतिवेदनहरु
			४.२.२ पालिकाका विषयगत शाखा प्रमुख, अन्य कर्मचारीहरु, अनुगमन समितिहरु र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारिहरुलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टकोण सम्वन्धि तालिम दिने	३,०,०००	१ पटक	तालिमका सहभागिहरुको हाजिरी र तालिम प्रतिवेदन
			४.२.३ पालिकासंगको प्रत्यक्ष साझेदारीमा संचालित हरेक कार्यक्रमका सेवा प्रदायक संघसंस्थाहरुलाई लैङ्गिक खण्डिकृत तथ्याङ्क सहितको प्रगति प्रतिवेदन बुझाउन अनिवार्य गर्ने र प्रतिवेदनको खाका तयार गरि नगरपालिकाको वेवसाईटमा राख्ने		१ पटक	सेवा प्रदायकहरुसंग गरेको संझौता, उनीहरुको प्रतिवेदन र नगरपालिकाको वेवसाईटमा भएको प्रतिवेदनको खाका

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
		विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।	४.२.४ लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले वा समितिको निगरानीमा परामर्शदाता मार्फत प्रत्येक आ. व. को अन्त्यमा नगरपालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरु लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	१,०,०००	आ.व.मा १ पटक	अनुगमन प्रतिवेदन

तालिका ६: दोस्रो वर्ष (आ. व. २०८२/८३) को रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
१	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत पालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरुमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समुहहरुको समाबेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरुलाई सम्बोधन गदै लैससास	१.१ लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरुलाई समावेश गरि मुलप्रवाहिकरण गरिनेछ।	१.१.१ वडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्ग हरुको समस्या सम्वोधन गर्न, उनीहरुको आवाजको सुनुवाई हुने वातावरण बनाउन र श्रोत साधनमा पहुँच बृद्धिका लागि महिला, दलित, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, जनजाती, अल्पसख्यकहरु को सवालमा आधारित छुट्टाछुट्टै समूह/सञ्जालहरु गठन गर्ने	६०००	२४ समूह	समूह/सञ्जाल दर्ता भएको रेकर्ड
			१.१.२ लैससास सम्वन्धि सवालहरुलाई सम्वोधन गर्ने गरि पालिकाको बार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्ने	0	१ पटक	बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट
			१.१.३ पालिकाबाट गठन गर्ने हरेक समूह तथा समितिहरु लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सिद्धान्त अनुसार गठन गर्ने र सामाजिक समावेशी समिति गठन भएको सुनिश्चतता गर्ने	0	आवश्यकता अनुसार	पलिकाको विभन्न समितिहरुको रेकर्ड
			१.१.६ पालिकाको बार्षिक कार्यक्रम कार्यन्वयनको चरणमा लक्षित वर्गको समावेशीता भए नभएको र उनीहरुलाई फाईदा पुगे नपुगेको सुनिश्चतता गर्ने	0	आवश्यकता अनुसार	पालिकाको प्रगति प्रतिवेदन र अनुगमन प्रतिवेदनहरु
		१.२ लैससास बजेट तर्जुमा र परीक्षण, लैससास मैत्री संस्कृति र कार्य वातावारण सृजना गर्दै संस्थागत प्रणाली तथा संरचनाहरु र कार्यक्रमहरुमा लक्षित वर्गहरुको समावेशीकरण, अर्थपूर्ण	१.२.१ पालिकाको कार्यक्रमको बार्षिक रुपमा लैससास बजेट कोडिङ्ग गरि विश्लेषण गर्ने र लैससास परिक्षण गरि देखिएका कमजोरीहरु हटाउन कार्ययोजना तयारी गर्ने	३,०,०००	१ पटक	सुधारगर्नुपर्ने पक्ष सहितको लैससास परीक्षण प्रतिवेदन
			१.२.२ पालिकामा कर्मचारी र सेवा ग्राही दुवैको लागि महिला तथा अपाङ्ग मैत्री शौचालय, स्तनपान कक्षको व्यवस्थापन गर्ने	आन्तरिक रुपमा व्यवस्थापन गर्ने	कम्तिमा १/१ वटा शौचालय र स्तनपानकक्ष	पालिकामा भएको शौचालय र स्तनपान कक्ष
			१.२.३ पलिकाको नयाँ बन्ने संरचनाहरु अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने (निर्माण सम्वन्धि हरेक संझौता गर्दा पहल गर्ने)		निर्माण संरचाना अनुसार	पालिकाले बनाएका डिजाईन ईष्टिमेट र भौतिक संरचना

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
	मूलप्रबाहिकरण गर्ने।	सहभागिता, पँहुच र अवसरहरु सृजना गर्दै लगिनेछ।	१.२.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितहरुको हरेक ३ महिनामा बैठक बस्ने, समिति सदस्यहरु विच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने र पालिकाबाट संचालन भएका कामहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट समिक्षा तथा अनुगमन मुल्याङ्कन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	४,०००	४४ पटक	बैठकका सहभागीहरुको हाजीरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरु
			१.२.५ जेष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान सिप र अनुभवहरु उजागर गरि सिकाई आदान प्रदान गर्न बाल बालिका, बयस्कहरु र जेष्ठ नागरिकहरु विच अन्तरकृया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	१,०,०००	२ पटक	सहभागीहरुको हाजीरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरु
२	नगरपालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनि पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रकृयामा उनीहरुको समान पँहुच र नियन्त्रणको	विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरुको व्यवहारिक तथा रणनैतिक आवश्यकताहरुको सम्वोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरुको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।	उद्यम सहजकर्ताहरुको परिचालन र सहभागी खाजा खर्च	७,००,०००	५ जना सहजकर्ता २०० सहभागी	सहजकर्ता र सहभागीहरुको हाजिरी, र प्रतिवेदन
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्वन्धि सामहिक तालिम कक्षाका सहभागीहरुले छनौट गरेको व्यवसाय संचालनका लागि नगरपालिकाबाट रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्था गर्ने,	१०,००,०००	१०० जना सहभागीको लागि	स्वीकत बार्षिक कार्यक्रम
			उद्यमीहरुलाई आवश्यक ऋणको लागि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुसंग समन्वय गराउने।	०	५० जना	उद्यम सहजकर्ताको प्रतिवेदन र ऋण लिएका उद्यमीहरुनाम

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
	अवसर सृजना गर्ने;					
३	परम्परागत रुपमा चलि आएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना वृद्धि गरि लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रुपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने।	३.१. पालिकाका जन प्रतिनिधिहरु, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरु र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संस्थाहरुलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन योजनाबद्ध रुपमा क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।	३.१.१ पालिकामा भएका घरेलु, लैङ्गिक, सामाजिक तथा अन्य विभिन्न कारणले हुने हिंसा, जोखिम वा सङ्कटापन्न अवस्थाबाट पीडित वा प्रभावित महिलाहरुको समस्या तथा सवालहरुलाई सम्वोधन गर्न नगरपालिका स्तरमा भएको न्यायीक समिति र प्रत्येक वडा वडामा गठन भएमो मेल मिलाप केन्द्रको प्रभावकारीता बृद्धि गर्न कम्तिमा ३ महिनामा एक पटक नियमित बैठक र आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरु बस्ने	४४,०००	४४ पटक	न्यायीक समिति र वडा मेलमिलाप केन्द्रको बैठकको माईन्यूट तथा निर्णयहरु
			३.१.२ वडा मेलमिलाप केन्द्रको संयोजनमा वडा वडामा लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्न मानव अधिकर, महिला अधिकार, दलितका अधिकार, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्वन्धमा सचेतनामूलक कानूनी साक्षारता कक्षाहरु संचालन गर्ने	४,००,०००	४ पटक	बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम, कानूनी साक्षारता कक्षाको हाजीरी र प्रतिवेदन
			३.१.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन समिति उपसमिति, न्यायीक समित, वडा मेलमिलाप केन्द्र, जनप्रतिनिधिहरु, सेवा प्रदायकहरु र कर्मचारीहरुलाई लैससास सम्वन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	४,००,०००	सवै वडाबाट सहभागीहरु छनौट गरि ४ वटा तालिम	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
		३.२ लक्षित वर्ग समुदायको योजनाबद्ध रुपमा व्यक्तिगत र सामुहिक क्षमता अभिबृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक बिकास	३.२.१ वडा वडामा लक्षित वर्गहरुको लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पद्दतीका विधिहरुबाट लैङ्गिक विश्लेषण गरि पारिवारिक योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने तालिम र नेतृत्व क्षमता विकास तालिमको आयोजना गर्ने	१०,००,०००	कम्तिमा २ वडामा संचालन गर्ने	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
		विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।	३.२.२ वडा वडामा लैससासका लक्षित वर्गहरुको आयआर्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि विभिन्न उत्पादन तथा प्रशोधनसंग सम्वन्धित (कृषि तथा गैह्र कृषि) शीपमूलक तालिमहरु आयोजना गर्ने	१५,००,०००	१०० जना व्यक्ति	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.३ तालिम प्राप्त सहभागीहरुलाई तालिम अनुसारको व्यवसाय संचालनका लागि बढिमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदान सहयोग दिने	२०,००,०००	१०० जना व्यक्ति	अनुदानको लागि भएको संझौता, सहयोग बुझेको भर्पाई
			३.२.४ दलित र विपपन्न परिवारका बालिकाहरुको उच्च शिक्षाको लागि छात्रबृत्ति सहयोगको लागि नगरपालिकाको कार्य विधि अनुसार सहयोग दिने	१०,००,०००	१० जना	
४	स्थानीय सरकारको सवै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने	४.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरुको प्रयास व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,	लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि पालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट विनियोजन गर्न सकिने स्रोत साधनहरु र आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन गर्ने	०	१ पटक	पालिकाको बजेट विनियोजन तथा स्रोत आँकलन प्रतिवेदन
			आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन अनुसार बजेट व्यवस्थापनका लागि सम्वन्धित विभिन्न सरकारी एवं गैह्र सरकारी निकाय र दातृ निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यको लागि अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गोष्ठीको आयोजना गर्ने	२०,०००	१ पटक	गोष्ठिका सहभागीहरुको हाजिरी तथा गोष्ठी संचालनको प्रतिवेदन
			आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरु को प्रयाप्त व्यवस्था गर्न सम्वन्धित संघीय, प्रादेशिक मंत्रालयहरु र अन्य बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यका लागि फोन सम्पर्क, पत्राचार र स्थलगत भेटघाट मार्फत समन्वय गरी आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्ने	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसारपटक पटक गर्ने	पत्राचार गरिएको चिठ्ठीको प्रतिलिपि, स्थलगत भेटघाटको प्रतिवेदन, सहयोगको लागि भएको संझौता वा प्रतिवद्धता पत्र र सहयोग भएको रकम वा मानवीय शंसाधन

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
			लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोत जुटाउनका लागि पालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट म्याचिङ्ग कोषको लागि बजेट छुट्याउने	१५,०,०००	पालिकाको निति तथा कार्यक्रम तयार गर्दा १ पटक गर्ने	स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम
		४.२ पालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरुलाई आयोजना चक्रको प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।	पालिकाका विषयगत शाखा प्रमुख, अन्य कर्मचारीहरु, अनुगमन समितहरु र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारिहरुलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टकोण सम्वन्धि तालिम दिने	३,००,०००	१ पटक	तालिमका सहभागिहरुको हाजिरी र तालिम प्रतिवेदन
			लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले वा समितिको निगरानीमा परामर्शदाता मार्फत प्रत्येक आ. व. को अन्त्यमा पालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरु लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	१,०,०००	१ पटक	अनुगमन प्रतिवेदन

तालिका ७: तेस्रो वर्ष (आ. व. २०८३/८४) को रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
१	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत पालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरुमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समुहहरुको समाबेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरुलाई सम्बोधन गदै लैससास	१.१ लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरुलाई समावेश गरि मुलप्रवाहिकरण गरिनेछ।	१.१.१ वडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्ग हरुको समस्या सम्वोधन गर्न, उनीहरुको आवाजको सुनुवाई हुने वातावरण बनाउन र श्रोत साधनमा पहुँच बृद्धिका लागि महिला, दलित, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, जनजाती, अल्पसख्यकहरु को सवालमा आधारित छुट्टाछुट्टै समूह/सञ्जालहरु गठन गर्ने	६०००	२४ समूह	समूह/सञ्जाल दर्ता भएको रेकर्ड
			१.१.२ लैससास सम्वन्धि सवालहरुलाई सम्वोधन गर्ने गरि नगरपालिकाको बार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्ने	0	१ पटक	बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट
			१.१.३ पालिकाबाट गठन गर्ने हरेक समूह तथा समितिहरु लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सिद्धान्त अनुसार गठन गर्ने र सामाजिक समावेशी समिति गठन भएको सुनिश्चतता गर्ने	0	आवश्यकता अनुसार	पलिकाको विभन्न समितिहरुको रेकर्ड
			१.१.६ पालिकाको बार्षिक कार्यक्रम कार्यन्वयनको चरणमा लक्षित वर्गको समावेशीता भए नभएको र उनीहरुलाई फाईदा पुगे नपुगेको सुनिश्चतता गर्ने	0	आवश्यकता अनुसार	पालिकाको प्रगति प्रतिवेदन र अनुगमन प्रतिवेदनहरु
			१.१.७ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको आवधिक समिक्षा तथा पुनरावलोकन गरी समय सापेक्ष परिवर्तन र आगामी ५ वर्षको कार्ययोजना तयारी गर्ने	३,०,०००	१ पटक	लैससास रणनीति समिक्षाको प्रतिवेदन, अद्यावधिक रणनीति र कार्ययोजना

क.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
	मूलप्रबाहिकरण गर्ने।	१.२ लैससास बजेट तर्जुमा र परीक्षण, लैससास मैत्री संस्कृति र कार्य वातावारण सृजना गर्दै संस्थागत प्रणाली तथा संरचनाहरु र कार्यक्रमहरुमा लक्षित वर्गहरुको समावेशीकरण, अर्थपूर्ण सहभागिता, पँहुच र अवसरहरु सृजना गर्दै लगिनेछ।	१.२.१ पालिकाको कार्यक्रमको बार्षिक रुपमा लैससास बजेट कोडिङ्ग गरि विश्लेषण गर्ने र लैससास परिक्षण गरि देखिएका कमजोरीहरु हटाउन कार्ययोजना तयारी गर्ने	३,०,०००	१ पटक	सुधारगर्नुपर्ने पक्ष सहितको लैससास परीक्षण प्रतिवेदन
			१.२.२ पालिकामा कर्मचारी र सेवा ग्राही दुवैको लागि महिला तथा अपाङ्ग मैत्री शौचालय, स्तनपान कक्षको व्यवस्थापन गर्ने	आन्तरिक रुपमा व्यवस्थापन गर्ने	कम्तिमा १/१ वटा शौचालय र स्तनपानकक्ष	पालिकामा भएको शौचालय र स्तनपान कक्ष
			१.२.३ पलिकाको नयाँ बन्ने संरचनाहरु अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने (निर्माण सम्वन्धि हरेक संझौता गर्दा पहल गर्ने)		निर्माण संरचाना अनुसार	पालिकाले बनाएका डिजाईन ईष्टिमेट र भौतिक संरचना
			१.२.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितहरुको हरेक ३ महिनामा बैठक बस्ने, समिति सदस्यहरु विच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने र नपालिकाबाट संचालन भएका कामहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट समिक्षा तथा अनुगमन मुल्याङ्कन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	४४,०००	४४ पटक	बैठकका सहभागीहरुको हाजीरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरु
			१.२.५ जेष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान सिप र अनुभवहरु उजागर गरि सिकाई आदान प्रदान गर्न बाल बालिका, बयस्कहरु र जेष्ठ नागरिकहरु विच अन्तरकृया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	१,००,०००	२ पटक	सहभागीहरुको हाजीरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरु
२	पालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनि	विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा	उद्यम सहजकर्ताहरुको परिचालन र सहभागी खाजा खर्च	७,०,०००	५ जना सहजकर्ता २० सहभागी	सहजकर्ता र सहभागीहरुको हाजिरी, र प्रतिवेदन

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
	पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रकृयामा उनीहरुको समान पँहुच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;	नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरुको व्यवहारिक तथा रणनैतिक आवश्यकताहरुको सम्वोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरुको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।	उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्वन्धि सासहिक तालिम कक्षाका सहभागीहरुले छनौट गरेको व्यवसाय संचालनका लागि पालिकाबाट रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्था गर्ने,	१०,००,०००	५० जना सहभागीको लागि	स्वीकत बार्षिक कार्यक्रम
			उद्यमीहरुलाई आवश्यक ऋणको लागि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुसंग समन्वय गराउने।	०	५० जना	उद्यम सहजकर्ताको प्रतिवेदन र ऋण लिएका उद्यमीहरुनाम
३	परम्परागत रुपमा चलि आएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना	३.१. पालिकाका जन प्रतिनिधिहरु, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरु र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संस्थाहरुलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र	३.१.१ पालिकामा भएका घरेलु, लैङ्गिक, सामाजिक तथा अन्य विभिन्न कारणले हुने हिंसा, जोखिम वा सङ्कटापन्न अवस्थाबाट पीडित वा प्रभावित महिलाहरुको समस्या तथा सवालहरुलाई सम्वोधन गर्न नगरपालिका स्तरमा भएको न्यायीक समिति र प्रत्येक वडा वडामा गठन भएमो मेल मिलाप केन्द्रको प्रभावकारीता बृद्धि गर्न कम्तिमा ३ महिनामा एक पटक नियमित बैठक र आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरु बस्ने	४४,०००	४४ पटक	न्यायीक समिति र वडा मेलमिलाप केन्द्रको बैठकको माईन्यूट तथा निर्णयहरु

क.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
	वृद्धि गरि लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रुपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने।	जवाफदेही बनाउन योजनाबद्ध रुपमा क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।	३.१.२ वडा मेलमिलाप केन्द्रको संयोजनमा वडा वडामा लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्न मानव अधिकर, महिला अधिकार, दलितका अधिकार, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्वन्धमा सचेतनामूलक कानूनी साक्षारता कक्षाहरु संचालन गर्ने	४,००,०००	४ पटक	बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम, कानूनी साक्षारता कक्षाको हाजीरी र प्रतिवेदन
			३.१.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन समिति उपसमिति, न्यायीक समित, वडा मेलमिलाप केन्द्र, जनप्रतिनिधिहरु, सेवा प्रदायकहरु र कर्मचारीहरुलाई लैससास सम्वन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	४,०,०००	सवै वडाबाट सहभागीहरु छनौट गरि ३ वटा तालिम	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
		३.२ लक्षित वर्ग समुदायको योजनाबद्ध रुपमा व्यक्तिगत र सामुहिक क्षमता अभिबृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक बिकास विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।	३.२.१ वडा वडामा लक्षित वर्गहरुको लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पद्दतीका विधिहरुबाट लैङ्गिक विश्लेषण गरि पारिवारिक योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने तालिम र नेतृत्व क्षमता विकास तालिमको आयोजना गर्ने	१,००,०००	कम्तिमा २ वडामा संचालन गर्ने	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.२ वडा वडामा लैससासका लक्षित वर्गहरुको आयआर्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि विभिन्न उत्पादन तथा प्रशोधनसंग सम्वन्धित (कृषि तथा गैह्र कृषि) शीपमूलक तालिमहरु आयोजना गर्ने	१५,०,०००	१०० जना व्यक्ति	तालिम सहभागीहरुको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.३ तालिम प्राप्त सहभागीहरुलाई तालिम अनुसारको व्यवसाय संचालनका लागि बढिमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदान सहयोग दिने	२०,०००	१०० जना व्यक्ति	अनुदानको लागि भएको संझौता, सहयोग बुझेको भर्पाई
			३.२.४ दलित र विपपन्न परिवारका बालिकाहरुको उच्च शिक्षाको लागि छात्रबृत्ति सहयोगको लागि नगरपालिकाको कार्य विधि अनुसार सहयोग दिने	१०,००,०००	१० जना	
४	स्थानीय सरकारको सवै	४.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण	लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि पालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट	०	१ पटक	पालिकाको बजेट विनियोजन तथा स्रोत आँकलन प्रतिवेदन

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
	कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने	रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरुको प्रयास व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,	विनियोजन गर्न सकिने स्रोत साधनहरु र आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन गर्ने			
			आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन अनुसार बजेट व्यवस्थापनका लागि सम्वन्धित विभिन्न सरकारी एवं गैह सरकारी निकाय र दातृ निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यको लागि अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गोष्ठीको आयोजना गर्ने	२,००,०००	१ पटक	गोष्ठिका सहभागीहरुको हाजिरी तथा गोष्ठी संचालनको प्रतिवेदन
			आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरु को प्रयास व्यवस्था गर्न सम्वन्धित संघीय, प्रादेशिक मंत्रालयहरु र अन्य बिभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यका लागि फोन सम्पर्क, पत्राचार र स्थलगत भेटघाट मार्फत समन्वय गरी आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्ने	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसारपटक पटक गर्ने	पत्राचार गरिएको चिठ्ठीको प्रतिलिपि, स्थलगत भेटघाटको प्रतिवेदन, सहयोगको लागि भएको संझौता वा प्रतिवद्धता पत्र र सहयोग भएको रकम वा मानवीय शंसाधन
			लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोत जुटाउनका लागि नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट म्याचिङ्ग कोषको लागि बजेट छुट्याउने	१५,००,०००	पालिकाको निति तथा कार्यक्रम तयार गर्दा १ पटक गर्ने	स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम
		४.२ पालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरुलाई आयोजना चक्रको	पालिकाका विषयगत शाखा प्रमुख, अन्य कर्मचारीहरु, अनुगमन समितहरु र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारिहरुलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टकोण सम्वन्धि तालिम दिने	३,००,०००	१ पटक	तालिमका सहभागिहरुको हाजिरी र तालिम प्रतिवेदन

क.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनैतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
		प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।	लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले वा समितिको निगरानीमा परामर्शदाता मार्फत प्रत्येक आ. व. को अन्त्यमा पालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरु लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	१०,०००	१ पटक	अनुगमन प्रतिवेदन
			.			

११. बित्त व्यवस्थापन

बजेटको सुनिश्चतता विना कुनै योजना बनाएर मात्र पुरा हुदैन त्यसैले उल्लेखित रणनैतिक क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्नको लागि बजेट पहिलो शर्त हुन आउँछ। यस नगरपालिकाको लैससास रणनैतिक कृयाकलापहरु आगामी ३ वर्षमा संचालन गर्नाका लागि रकम आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ ।लैससास सम्वन्धि कृयाकलापहरुको अलावा नगरपालिकामा संचालन हुने सवै विकास क्रियाकलापहरुको उत्तिकै महत्व छ । कुनै एउटा पक्षको मात्र विकासले पालिकाको सन्तुलित विकास हुन सक्दैन भन्ने कुरालाई मध्यनजर गर्दै पालिकाले बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बनाउँदा यस रणनीतिमा भएका कृयाकलापहरु कार्यान्वयनका लागि आफ्नै स्रोतबाट कति रकम छुट्याउने र बाह्य सहयोग कँहाबाट कति प्राप्त हुने हो त्यसको सुनिश्चतता गरी योजनाबद्ध रुपमा नगरपालिकाले आफ्नै स्रोतको रकमबाट व्यवस्थापन गर्दै जानेछ भने नपुग बजेटको लागि महिला, एकल महिला, बालबालिका, यौनिक अल्पसंख्यक, दलित, आदिवासी जनजाती, गरिव विपन्न वर्गको लागि पालिकामा कार्यरत विभिन्न गैर सरकारी संस्थाहरुको कार्यक्रम तथा बजेट र अन्य संघीय तथा प्रदेशिक सरकारका मंत्रालयहरु वा अन्य सरकारी निकायहरुसंग वा दातृ निकायहरुसंग बजेट व्यवस्थापनका लागि समन्वय तथा सहकार्य गर्न पहल गरी बजेटको सुनिश्चतता गरिनेछ ।

१२. कानुनी व्यवस्था

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा २४ ले नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयगत स्थानीय स्तरमा विकासका लागि आवधिक, बार्षिक र रणनीतिगत रुपमा मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन योजना बनाई लागु गर्नुपर्ने कुरालाई कानूनी दायित्वको रुपमा व्यवस्था गरेको र सोही दफाको उपदफा २ वमोजिम योजना बनाउँदा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धि अन्तरसम्वन्धित विषयलाई ध्यान दिनुपर्ने उल्लेख गरिएको हुँदा सोही कानूनी आधारमा यो रणनीति तयार गरिएको हो ।

यस लैससास रणनीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याउनको लागि नगर कार्यपालिकाको बैठकले अनुमोदन गर्नेछ र नगर कार्यपालिकाले अनुमोदन गरेको मिति देखि नगरपालिकाको अन्य नीति सरह यो रणनीतिले स्वत: कानूनी मान्यता प्राप्त गरी कार्यान्वयनमा आउनेछ। नगर कार्यपालिकाले अनुमोदन गरेपछि सवैको पँहुचका लागि यस रणनीतिलाई कार्यालयको वेभसाइटमा राख्ने व्यवस्था गरिने छ ।

१२.१ रणनीतिको पुनरावलोकन तथा सुधार

यस रणनीतिको कार्यान्वयनको प्रभावकारिता, उपयुक्तता र उपादेयताको मुल्याङ्कन गरी प्रत्येक ३ वर्षमा समसामयीक पुनरावलोकन तथा परिमार्जन एवं सुधार गर्दै लैजाने ।

१२.२ खारेजी तथा बचाऊ

यस रणनीतिमा उल्लेखित कुराहरु प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म सम्बन्धित कानून बमोजिम नै हुनेछ ।

१३. रणनीति कार्यान्वयनको जिम्मेवारी तथा दायित्व

१३.१ कार्यनीति

- लैङ्गिक हिंसा, घरेलू हिंसा, अन्धविश्वास, छुवाछुत, कुरीति लगायतका परम्परागत हानिकारक मुल्य मान्यता र व्यवहारका विषयमा सम्बन्धित समुदाय, जनप्रतिनिधि र स्थानीय संघ संस्थालाई अभिमुखिकरण गरिनेछ । स्थानीय स्तरमा लैससासको क्षेत्रमा काम गर्ने समुह, संस्था तथा व्यक्ति लाई असल कामको प्रबर्धन गर्न वार्षिक रुपमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- लैङ्गिक हिंसा विरुद्धमा विधमान कानूनमा भएका व्यवस्थाहरु बारे प्रचार प्रसार तथा कानूनी सचेतना तालिम उपलव्ध गराईनेछ । विभिन्न संचारका माध्यममबाट लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध लैससास शिक्षा तथा कानूनी सचेतानामुलक सन्देश तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा प्रशारण गरिनेछ ।
- पालिका स्तर तथा अन्तर वडास्तरमा लैससास सम्बन्धी भएका असल अभ्यासहरु तथा सिकाईहरु आदान प्रदान गरिनेछ । स्थानीय तहमा रहेका माध्यमिक तथा उच्च माध्यामिक तह कलेजहरुका शिक्षकहरुलाई लैससासको अवधारणा बारेमा अभिमुखिकरण गरिनेछ साथै बाल शिक्षा वा आधारभूत विधालयका शिक्षकहरुलाई व्यक्तित्व विकासका तालिमहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- समुदाय स्तरमा नै बाल क्लवहरुको गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि तालिम, बालअधिकार, बाल यौन दुर्व्यवहार, हिंसा तथा बाल दुर्व्यसन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । विधालयहरुमा समय समयमा विधार्थीहरुको स्वास्थ्य परिक्षण, खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलापहरु संचालन गरिनेछ ।
- वार्षिक रुपमा स्थानीय तहले लैससास प्रबर्धन गर्ने खाका शिक्षा, सूचना र संचारका सामाग्रीहरु प्रसारण तथा प्रकाशन गरिनेछ ।

१३.२ रणनीतिको कार्यान्वयनमा नगरपालिकाको जिम्मेवारी र दायित्व

तालिका ८: रणनीतिको कार्यान्वयनमा पालिकाको जिम्मेवारी र दायित्व

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवालहरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सिमा
१.	पालिकाको आवधिक योजना, पाश्र्वचित्र र अन्य नीति तथा कार्यविधिहरु बनाउने प्रकृयालाई लैससास संबेदंशील र उत्तरदायी बनाउने	नगरपालिका	विषय विज्ञहरु	पालिका	नीति स्वीकृत भएको ४ महिना भित्र
२.	पालिकाको लैससासको खण्डिकृत तथ्याङ्क तयार गर्ने यसलाई नियमित अधावधिक गर्ने	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक विकास शाखा, लैससास सम्पर्क व्यक्ति	विषय विज्ञहरु, लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरु	नगरपालिका	शुरुमा नीति स्वीकृत भएको ४ महिना भित्र त्यसपछि बार्षिक रुपमा अद्यावधिक गर्ने
३.	लैससासको विषयलाई अगुवाई गर्ने र सम्पर्क व्यक्तिको काम गर्न लैससासका श्रोत व्यक्तिहरु तथा लक्षित वर्गको पहिचान गरि क्षमता विकास तथा सशक्तिकरण गर्न विभिन्न तालिम र प्रशिक्षणको व्यव्स्था गर्दै जाने	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा तथा योजना शाखा	विषय विज्ञहरु	पालिका तथा संघ, प्रदेश	नीति स्वीकृत भएको १ महिना भित्र कर्मचारी तोक्ने र विशेषज्ञताको विकास गर्ने
४.	पालिकाका सबै वडासँग नियमित समन्वय र सहकार्य गर्ने, नीतिको प्रभावकारिता बारे त्रैमासिक रुपमा समिक्षा गर्ने र आवश्यक देखिएको सुधार	सामाजिक विकास शाखा तथा योजना शाखा, नगरपालिका	मानवअधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु	संघ प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ सस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेटलाई समेत परिचालन गरिनेछ	नीति स्वीकृत भएको १ महिना भित्र त्यसपछि निरन्तररुपमा वर्षभरि

५.	स्थानीय तहको सदस्यहरु र कर्मचारीहरुलाई लैससास उत्तरदायी योजना तर्जुमा, कार्यन्वयन र परिक्षण साथै लेखाजोखा सम्बन्धी अभिमुखिकरण	महिला तथा बालबालिका शाखा तथा सामाजिक शाखा, लैससास सम्पर्क व्यक्ति	विषय विज्ञहरु	पालिका	नीति स्वीकृति भएको २ महिना भित्र
६.	प्रत्येक ३/३ वर्षमा विधमान ऐन कानुन, नीति, मापदण्ड, कार्यविधि तथा लैससास रणनीतिको पुनरावलोकन गर्ने र समसमायिक रुपमा परिमार्जन तथा संसोधन गर्ने	नगर कार्यपालिका	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय बिज्ञहरु	संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजि क्षेत्रकाट प्रास बजेतलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	रणनीति स्वीकृत भएको तिन महिना पछी र निरन्तर वर्षभरी

१४. रणनीतिको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्वन्धि व्यवस्था

बार्षिक कार्यक्रमको हकमा मुख्य गरी नगरपालिका स्तरिय लैससास मूलप्रवाहकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले रणनीतिमा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरु पालिकाको वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भए नभएको एकिन गर्ने र वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भएका क्रियाकलापहरु के कसरी कार्यान्वयन भइरहेको छ सो समेतको अनुगमन गरी सम्बन्धित पक्षलाइ सुझाव प्रदान गर्नेछ। त्यस बाहेक पालिकाको नियमित अनुगमन प्रकृयाबाट गठन भएका विभिन्न समितिहरु, पालिका पदाधिकारीहरु तथा सम्वन्धित शाखा, उपशाखाहरुबाट गरिने नियमित अनुगमनमा पनि लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

समग्र रणनीतिको अनुगमन मूल्याङ्कनको हकमा यस रणनीति तथा कार्ययोजनाको पहिलो पटक ३ वर्षमा र त्यसपछि प्रत्येक ५, ५ वर्षमा रणनीति कार्यान्वयनको प्रभावकारीता, उपयुक्तता र उपादेयताको समीक्षा तथा पुनरावलोकन सम्बन्धी व्यवस्था गरिने छ जसमा नगरपालिकाका पदाधिकारीहरु, कर्मचारीहरु र स्थानीय तहमा कार्यरत विभिन्न सरोकारवाला संघसंस्था तथा संचारमाध्यमहरु समेतको प्रतिनिधित्वमा लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको समिक्षा गरी सो अवधिमा भएका सिकाईका आधारमा आवश्यकता अनुसार रणनीतिको सुधार वा अद्यावधिक गर्ने र प्रत्येक पटक आगामी ५ वर्षको कार्ययोजना तर्जुमा गरिनेछ ।

यस लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन गर्नको लागि नगरपालिका प्रमुखको संयोजकत्वमा गठित पालिका स्तरिय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको निर्देशनमा सम्वन्धित निकाय तथा शाखाहरुबाट कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ भने वडा स्तरमा लैससासका कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्न, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा पुनरावलोकन गर्नका लागि सम्वन्धित वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा वडा स्तरिय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उप-समित गठन गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था गरिनेछ। उक्त नगरपालिका स्तरिय लैससास रणनीति कार्यान्वयन समिति र वडा स्तरिय लैससास रणनीति कार्यान्वयन उप-समिति देहाय बमोजिम हुनेछ:

१४.१. पालिका स्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति

१.	अध्यक्ष	संयोजक
२.	उपाअध्यक्ष	सदस्य
३.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
४.	योजना शाखा प्रमुख	सदस्य
५.	महिला बालबालिका शाखा प्रमुख	सदस्य
६.	संयोजक सामाजिक विकास समिति	सदस्य
७.	कार्यपालिका सदस्यहरुबाट संयाजकले तोकेको महिला, दलित, जनजातिबाट महिला प्रतिनिधित्व दुई जना	सदस्य

८.	सामुदायिक संघ सस्था मध्येबाट संयोजकले तोकेको दलित, जनजाति अल्पसंख्यक बाट दुई जना	सदस्य
९.	प्रमुख समाजिक विकास शाखा	सदस्य सचिव

(नगरपालिका स्तरमा ११ जना सम्मको समिति बनाउने)

१४.२. पालिका स्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार

- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण रणनीति तयार गर्ने, समय समयमा पुनरावलोकन र परिमार्जनका लागि खाका तयार गर्ने गराउने;
- रणनीति कार्यान्वयनका लागि सम्बद्ध वडा तथा निकाय विच सहकार्य सहजिकरण र समन्वय गर्ने गराउने;
- वडा कार्यालयहरु र वडा स्तरिय लैससास रणनीति कार्यान्वयन उपसमितिलाई लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणका दृष्टिकोणले कार्यक्रम तर्जुमा गर्न र संस्थागत क्षमता विकासमा सहयोग गर्ने;
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धि बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा र सञ्चालन गर्न आवश्यक समन्वय, सहकार्य तथा प्रोत्साहन एवम सहयोग सम्बन्धि व्यवस्था गर्ने;
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धि कार्यको अनुगमन गर्ने गराउने र लैससास सहयोगी नीतिहरुसँग सामञ्जस्यता स्थापना गर्ने र आवश्यक सहयोग आदान प्रदान गर्ने;
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण मूलप्रवाहीकरणका लागि संस्थागत प्रणाली, विधि एवम प्रक्रियाहरु स्थापित गर्न सहयोग गर्ने;
- पालिकाको योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा एवम् अनुगमन तथा प्रतिवेदन प्रणालीमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरणका लागि सहजिकरण गर्ने;
- सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था र नागरिक समाजमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्याउने;
- वडागत विकास कार्यक्रमको सामाजिक लेखाजोखा र परिक्षण गर्ने गराउने;
- नेपाल सरकारको तर्फबाट अन्तराष्ट्रिय रुपमा गरेका लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसँग सम्बन्धित प्रतिवद्धताहरु स्थानीय स्तरमा कार्यान्वयन गर्न गराउन आवश्यक सहजीकरण र प्रोत्साहन गर्ने;
- आर्थिक एवं सामाजिक रुपमा पछाडि परेका वर्ग जात, जाति, लिङ्ग, क्षेत्र एवं समुदायले प्रत्यक्ष फाइदा पाउने समावेशीकरणका कार्यक्रम वा आयोजनाका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन भए नभएको अनुगमन गर्ने;
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखिमहरुको आँकलन र जोखिम सम्बोधन गर्ने गराउने;
- समितिको नियमित बैठक तोकिए बमोजिमको मितिमा (वा आवश्यकता अनुसार) समितिको बैठक बस्ने र समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरी सोहि बमोजिम गर्ने गराउने।

१४.३. वडास्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उपसमिति

१.	वडा अध्यक्ष	संयोजक
२.	वडा सदस्यहरु महिला दलित सदस्यबाट २ जना	सदस्य
३.	महिला, बालबालिका, अपाङ्गता तथा जेष्ठ नागरिक विषय हेर्ने अधिकृत	सदस्य
४.	वडा स्तरमा महिला, बालबालिका, अपांगता दलितका सवालमा काम गरिरहेका संघसस्थाबाट संयोजकले तोकेको दुई जना	सदस्य
५.	वडा सचिव	सदस्य सचिव

(वडा स्तरमा ७ जना सम्मको समिति बनाउने व्यवस्था गरिएको छ)

१४.४. वडास्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उपसमितिको काम, कर्तब्य र अधिकार

- वडा भित्रका महिला, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, आदिवासी जनजाती, मधेसी, मुस्लिम, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक तथा अन्य आर्थिक, भौगोलिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएको समुदायको खण्डीकृत तथ्याङ्क र उनीहरुका समस्या तथा सवालहरु संकलन गर्ने;
- वडाभित्र योजना छनौट प्रकृयामा लैससास लक्षित वर्ग (महिला, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, आदिवासी जनजाती, मधेशी, मुस्लिम, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, विपन्न) को अनिवार्य सहभागिता गराउने;
- यस रणनीतिसंग सम्वन्धित योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि आवश्यक क्षमता विकासका कार्यक्रम र वडा भित्र लैससासको दृष्टिकोणबाट लक्षित वर्गहरुको हितको संरक्षण, सम्बर्द्धन र उनीहरुको सशक्तिकरणको लागि कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी नगरपालिकाको योजनामा पेश गरी पारित गराउने;
- वडा स्तरबाट संचालन हुने हरेक कृयाकलापहरुलाई लैससास मैत्री बनाउन प्रयत्न गर्ने, वडा स्तरमा महिला, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, आदिवासी जनजाती, मधेशी, मुस्लिम, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, विपन्न वर्गहरुको क्षेत्रमा काम गर्ने विभिन्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरुसंग समन्वय गरी लैससास मैत्री कार्यक्रम संचालनमा सहजीकरण गर्ने;
- वडा स्तरमा संचालन भएका लैससास सम्वन्धि कृयाकलापहरुको अनुगमन तथा पुनरावलोकन गरी नगरपालिका र नगरपालिका स्तरिय लैससास रणनीति कार्यान्वयन समितिलाई प्रतिवेदन बुझाउने ।

१४.५. सामाजिक विकास शाखा र लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयनमा यसको जिम्मेवारी

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक सुरक्षा, वालवालिका, किशोर किशोरी तथा युवा, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र जेष्ठ नागरिक, गैसस परिचालन, समन्वय तथा नियमन र सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता संम्बन्धि नियमित कामहरूको साथै यस शाखाले लैससास मूलप्रबाहीकरण रणनीति कार्यान्वयनसंग सम्बन्धित निम्न थप कार्यहरु गर्ने जिम्मेवारी हुनेछ:

- नगरपालिकाका महिला, वालवालिका तथा वञ्चितिमा परेका समुदायको खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन एवं विश्लेषण गर्ने;
- लैससासको प्रवर्धन र विकासका लागि महिला र अन्य सीमान्तकृत समूहको हक सम्वन्धि नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यन्वयन गर्ने, समन्वय र नियमन गर्ने;
- सहभागितात्मक योजना तर्जुमा र कार्यन्वयनमा लक्षित (महिला तथा बञ्चितिमा परेका वर्ग) समूहको पनि सहभागिता गराई लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विधि मार्फत नतिजामुखी योजना तर्जुमा गर्ने;
- महिला र अन्य सीमान्तकृत समूहको आर्थिक, सामाजिक सशक्तिकरण र क्षमता विकास गर्ने;
- लैङ्गिक हिंसा नियन्त्रणका लागि निरोधात्मक, प्रबर्द्धनात्मक, संरक्षणात्मक उपाय अपनाउने र आवश्यकतानुसार पुनस्थापना गर्ने;
- लैङ्गिकपक्ष सम्वन्धि व्यक्तिगत जिम्मेवारीमा सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्ने;
- लैंगिकपक्ष सम्वन्धि गुनासो ब्यबस्थापन संयन्त्र निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने;
- नगरपालिका स्तरको कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्यांकन एवं संस्थागत रुपमा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट परीक्षण नियमित रुपमा गर्ने;
- सञ्चार माध्यमबाट लैससास सम्वन्धी संदेशहरूको प्रचार प्रसार, प्रबर्द्धन र संरक्षण गर्ने;
- महिला एवं वञ्चितिमा परेका वर्गहरुको क्षमता अभिवृद्धि, आय आर्जन र रोजगारी वृद्धि गर्ने'
- कार्यस्थलको संस्थागत संस्कृति सुधारको पहल गर्ने;
- लैससास सम्बन्धी असल अभ्यास र अनुकरणीय कामको प्रचार प्रसार गर्न उत्प्रेरित गर्ने गराउने;
- सबै योजना र कार्यक्रमको लैससास मैत्री अनुगमन, प्रतिवेदन र मूल्यांकन गर्ने गराउने;

१४.६. गुनासो व्यवस्थापन

सम्बन्धित लाभग्राही वा सरोकारवालाहरुले गाउँ तथा वडा कार्यलयको कार्य क्षेत्रभित्र लैङ्गिक हिंसा घरेलु हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी विषयमा आफ्ना गुनासो तथा सुझावहरु भए निर्वाध रुपमा कानुन बमोजिम राख्न सक्नेछन् । यस्ता गुनासोहरुको व्यवस्थापन गर्न स्थानीय तह तथा वडा कार्यलयमा कम्तीमा एक एक जना महिला तथा पुरुषलाई सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा तोकिनेछ |

क) सम्पर्क व्यक्तिहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुनेछ ।

- वडावासीहरुलाई गुनासो व्यवस्थापन सयन्त्रको बारेमा जानकारी दिने र सचेत गराउने
- वडामा विभिन्न माध्यमबाट आएका लैङ्गिक हिंसा, महिला हिंसा, घरेलु हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी घटाहरुको दर्ता गरी अभिलेख राख्ने ।
- यस्ता गुनासोहरुको व्यवस्थापन तथा आवश्यक कारवाहीको लागि नगरपालिकाको न्यायीक समिति, वडा स्तरीय लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उपसमिति, नगरपालिका स्तरीय समिति लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिहरुलाई जानकारी गराउने। वडा कार्यालय, न्यायीक समिति र लैससास समितिहरुसंग सहकार्य गरी हिंसा पीडितलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।

- सम्बोधन गरिएका गुनासोहरुको अभिलेख राख्ने र सम्बन्धित गुनासोकर्तालाई गुनासो प्राप्त भएको मितिले एक महिना भित्र गुनासो सम्बोधनको कारवाही समवन्धमा भए गरेका कार्यहरुको जानकारी गराउने ।
- गुनासोहरुको उपयुक्त तरिकाले सम्वोधन तथा व्यवस्थापन (सम्मान, गोपनियता तथा संबेदनशीलता, पारदर्शीता र समय) भैरहेको सुनिश्चत गर्ने । आवश्यक परे कानुनी सहयोगका लागि सहजीकरण गर्ने ।
- सम्बोधन भएका गुनासोहरुको अनुगमन गरी प्रभावकारीताको सुनिश्चिता गर्ने ।

ख) सम्बन्धित लाभग्राही वा सरोकारवालाहरुले पालिकामा निम्न प्रकृया अनुसार आफ्ना गुनासो तथा सुझावहरु राख्न सक्नेछन् :

- आफ्ना गुनासो वडा कार्यलयबाट उपलव्ध गराइएको गुनासो फारम भरि यस नगरपालिका वा सम्वन्धित वडा कार्यालय भित्र राखिएको सुझाव पेटिकामा खसाल्न सक्नेछन् ।
- पालिका वा सम्वन्धित वडा कार्यलयमा स्वयं उपस्थित भई वा सम्बन्धित कर्मचारीहरु मार्फत राख्न सक्दछन् ।

१५. जोखिम विश्लेषण

यस लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा केह जोखिम आउन सक्छ भन्ने कुरालाई मध्यनजर गरी रणनीति तयारी सम्वन्धि कार्यशालामा गरिएको जोखिम विश्लेषणबाट पहिचान भएका सम्भावित जोखिम र जोखिम न्यूनिकरणका उपाय तथा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ:

तालिका ९: सम्भावित जोखिम तथा न्यूनिकरणका लागि ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु

१५.१ सम्भावित जोखिम	१५.२ जोखिम न्यूनिकरणका लागि ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु
• वडाहरुमा भौतिक विकासका क्रियाकलापलाई मात्रै विकास मान्ने प्रचलनले गर्दा लैससासका कार्यक्रमहरु कम प्रथमिकतामा परी न्यून बजेट विनियोजन हुने सम्भावना हुन सक्छ • लैससासका कृयाकलापहरुको प्राथमिकिकरण गर्न कार्यपालिकामा प्रतिनिधित्व गरेका महिला तथा दलित सदस्यहरुले सशक्त रुपमा आवाज उठाउन नसक्ने वा उठाए पनि त्यसको सुनुवाई नभई प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुन सक्छ	• पलिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बनाउनु भन्दा पहिले नै नगरपालिकाका समग्र योजनाहरु, नीति तथा प्राथमिकताहरु र लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको कार्ययोजनामा समेत छलफल गरी यसमा समावेश भएका क्रियाकलापहरुको प्राथमिकीकरण गरी बजेट विनियोजन गर्ने, • कार्यपालिका सदस्यहरु विशेष गरी महिला तथा दलित सदस्यहरुलाई विभिन्न तालिमहरु प्रदान गर्ने र जिम्मेवारी हस्तान्तरणको माध्यमबाट क्षमता विकास गरी सशक्त बनाउने, • पालिकाका जनप्रतिनिधिहरु, कर्मचारीहरु र लैससास कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिमा रहेका

• जनप्रतिनिधिहरु, कर्मचारीहरु र सरोकारवाला निकायहरुमा लैससास सम्बन्धि साझा बुझाई नभएर यसको कार्यान्वयनमा अन्यौलता आउन सक्छ • पालिकामा स्रोत साधनको सिमितताले कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नसकिने अवस्था आउन सक्छ • रणनीति कार्यान्वयनमा संलग्न कर्मचारी, विभिन्न समितिहरु र संघ/संस्थाहरु विच प्रभावकारी रुपमा समन्वय तथा सहकार्य नहुन सक्छ ।	पदाधिकारीहरुलाई समय समयमा लैससास सम्वन्धि तालिम तथा अधिमुखिकरणको माध्यमबाट क्षमता अभिवृद्धि गरी साझा बुझाइ कायम गर्ने, • कार्यक्रम सञ्चालनको लागि आवश्यकता अनुसार विभिन्न निकाय, संस्थाहरुसँग समन्वय, सहकार्य र सम्बन्ध विस्तार गरी आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग जुटाउन पहल गर्ने, • लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको नियमित बैठक बस्ने र सम्वन्धित विभिन्न व्यक्ति वा निकायहरुसंग समन्वयको लागि जिम्मेवारी बाँडफाँड तथा नियमित प्रतिवेदनको व्यवस्था गर्ने

१६. लैससास रणनीतिबाट आउने अपेक्षित उपलब्धिहरु

- स्थानीय तहको नीति, कानून व्यवस्था तथा मापदण्डहरु लैससास उत्तरदायी भएको हुनेछ। लैससास अन्तर्गतका समुदायहरुको सशक्तिकरण भई अधिकारको दावी गर्न सक्ने अवस्थामा पुगेका हुनेछन् ।
- स्थानीय तहको निर्णय प्रक्रियामा लैससास अन्तरर्गतका समुदायहरुको पहुँचमा बृद्धि भएको हुनेछ।
- सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवादी संघ सस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि भई साझा बुझाई र कार्य शैली भएको स्थानीय तह हुनेछ । योजना तर्जुमा प्रक्रियामा महिला तथा पछाडि परेका वर्गको अर्थपूण सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ। योजना तर्जुमा कार्यन्वयन र अनुगमान तथा मुल्याङ्कन प्रक्रिया लैससास मैत्री हुनेछ ।
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लैससास अन्तरगतका समुहहरुका अर्थपूर्ण सहभागिता गराई पछाडि परेका समुदायको सार्वजनिक स्रोत, साधान र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण भई समतामूलक समाजको सिर्जना तर्फ अग्रसर भएको हुनेछ ।
- आधारभूत र खण्डिकृत तथ्यांङ्क तयार भई सोही अनुसार लैससासका कार्ययोजनाहरु कार्यान्वयन भएको हुनेछ।
- नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न र राष्ट्रिय तथा लैससास सम्बन्धमा गरिएका अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता, संघीय र प्रदेश सरकारले गरेका प्रतिबद्धता अनुरुपको दायित्व पुरा भएको नगरपालिका हुनेछ।

१७. विविध

१७.१ बाधा अडचन फुकाउने

यस रणनीतिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अड्चन आएमा यस रणनीतिका मूलभूत सिद्धान्त र प्रावधानलाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी यस सहिदभूमि गाउपलिकाले बाधा अड्चन फुकाउन सक्नेछ।

१८. अनुसुचिहरु

अनुसूची १

शहिदभुमि गाउँपालिका -धनकुटा

सहभागिहरुको वृस्तृत विवरण | स्थानः गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय | मितिः २०८१ बैशाख १० गते

क्र.स	नाम		सहभागीको कार्यालय को जानकारी					राज्यले निर्धारण गरेको क्षेत्रगत् बर्गिकरण				समुह/वर्ग							धर्म					
		महिला/पुरुष /अन्य	संघिय/ प्रादेशिक /स्थानीय	कर्मचारी/जनप्रतिनिधि	जिल्ला	ठेगाना	वडा	हिमाली	पहाडी	तराई	अन्य	आदिबासी/जनजाती	दलित	क्षेत्रिय	ब्राह्मिण	मधेशी	मुश्लिम	अन्य	हिन्दु	बौद्ध	किराँत	मुश्लिम	क्रिष्चियन	अन्य
१	मनोज राई	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
२	रत्नस्वरी राई	महिला	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
३	दिवानी राई	महिला	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०

४	बालिका बिक	महिला	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
५	बिनिता राई	महिला	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
६	गितादेबी अधिकारी	महिला	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०
७	गोपि माया राई	महिला	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
८	शिला पौडेल	महिला	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०
९	शरद पण्डित	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०
१०	दिपक राई	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०

११	प्रकाश राई	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
१२	फडिन्द्र थापा	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.	७	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
१३	चन्द्र बहादुर बिष्ट	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.	६	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
१४	नवराज पौडेल	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०
१५	केशब राई	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
१६	त्रैशिका राई	महिला	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
१७	रमित ओली	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०

१८	रेशब्राज यादव	पुरुष	स्थानीय	कर्मचारी	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.		०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०
१९	खिर प्रसाद राई	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	धनकुटा	शहिदभुमि गा.पा.	१	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०

अनुसूची २

कार्यक्रम संचालन भएको मिति	कार्यक्रम संचालन भएको स्थान	जम्मा सहभागीहरु	सहभागी संख्या				अन्य LGBTI
			महिला जनप्रतिनिधि	पुरुष जनप्रतिनिधि	महिला कर्मचारी	पुरुष कर्मचारी	
२०८१/०१/१०	गाउँ कार्यपालिका को कार्यालय	१९	४	४	४	७	०

लैससासको स्थानीय तहको हकमा सबल पक्षहरु तथा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु पनि बुँदागत रुपमा उल्लेख गर्नुहोस |

१. कार्यशालाका सबल पक्षहरु

- कार्यशाला धेरै अन्तरक्रियात्मक भयो
- सहभागीहरुले तालिममा सिकेका कुराहरु पालना गर्ने र आगामी दिनहरुमा लैससास रणनीति २०८१ कार्यन्वयन मा ल्याउने प्रतिबद्धता गरे |

सहभागीताहरु बाट प्राप्त प्रतिक्रिया तथा सुझाव

- स्थानीय तह को व्यस्ततालाई मध्यनजर गरि तालिम संचालन गर्ने |
- कार्यक्रम मा वडा सचिवहरु लाइ पनि अनिवार्य सहभागी गराउने

आगामी दिनमा यहि प्रकृतिको कार्यक्रम हरु संचालन गर्दा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु

- कार्यक्रमको अवधि बढाउने
- कार्यालयको व्यस्त समयमा यस्ता महत्वपुर्ण कार्यक्रम नराख्ने

अनुसूची ३

लैससास नीति प्रवाभकारी सम्बन्धित जानकारी दिदै प्र. प्र. अ. ज्यु

उपमेयर ज्यु पालिकाको तर्फबाट लैससास नीति महिलाको आर्थिक, राजनैतिक र सामाजिक शसक्तिकरण गर्ने

पालिकाको तर्फबाट लैसास सम्बन्धित जानकारी दिदै पालिका - मेयर

रणनीति कानुनी प्रबन्ध संस्थागत सुधार तथा क्षमता बिकासका माध्यमबाट तिन ओटै शासकीय तहमा लैंगिक उत्तरदायी साशन प्रणालीको विकास गर्ने

रणनीति पालिकामा लैससास सम्बन्धि क्षमता अविवृद्धिको कार्यविधि तजुर्मा गर्ने

स्वोट विशेलेशन : सबल पक्षकम्जोर पक्ष : अवसर र चुनौती

रणनीतिक लैंगिकतामा आधारित श्रम विवाजन को परम्परालाई परिवर्तन गरि श्रम बजारमा महिलाको सहभागिता वृद्धि गर्दै अर्थतन्त्रमा महिलाको योगदानको मुल्यांग्कन गर्ने

सहजकर्ताको भमिका निभौउदै परामर्सदाता

अनुसूची ४

प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण प्रतिष्ठान
प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (PLGSP)
कोशी प्रदेश, सुकलगुरो झापा, सहभागीहरूको उपस्थिति

	सहभागीको नाम	अनिवार्य भर्नुपर्ने						अनिवार्य भर्नुपर्ने		उपस्थिति	
		जातजाति	धर्म	उमेर	पद	कार्यालय	स्थायी ठेगाना	इमेल	मोबाइल / फोन नम्बर	२०८१...	२०८१...
	नवराज पौडेल	क्षेत्री	हिन्दु	३०	—		साहेबभुमि	—	—	[illegible]	[illegible]
	केशव राई	राई	किरात	३२	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	[illegible]	,, - ६	keshabr697@gmail.com	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	रेशिका राई	राई	किरात	२३	IT officer	सहिदभुमी गा.पा.	,, - २	reshikarai1230@gmail.com	9841079258	[illegible]	[illegible]
	रेशमराज यादव	यादव	हिन्दु	२२	कृषि अधिकृत	सहिदभुमि गा.पा.	सप्तरी	RESLAVSAT1044@gmail.com	9810449392	[illegible]	[illegible]
	रमित ओली	ओली	हिन्दु	२६	पशु प्राविधिक	सहिदभुमि गा.पा.	सल्ल्याल	oliramit125@gmail.com	9863773421	[illegible]	[illegible]
	सिर प्रसाद राई	अर्जुन	किरात	४१	१ नं वडा सचिव	सहिदभुमि गाउँपालिका	धनकुटा	. . . .	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	राजेन्द्र राई	,,	,,	४२	४ नं सचिव						
	पदम दाहाल	ब्राह्मण	हि.	३६	वडा सचिव	सहिदभुमि गा.पा.	धनकुटा	ppdahal@gmail.com	[illegible] 9842110019	[illegible]	[illegible]
	खगेन्द्र भण्डारी			४०						[illegible]	[illegible]
	सुषमा राई			२६	ग्राम विकास सहजकर्ता	सहिदभुमि	सहिदभुमि-३		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	उषा राई	राई	किरात	३१	सि.ल. सहायक	सहिदभुमि गाउँपालिका	सहिदभुमि-२		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	प्रकृति राई	राई	किरात	२५		,,	संखुवासभा खाँदबारी	prakritirai2016@gmail.com	[illegible]	[illegible]	[illegible]

प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण प्रतिष्ठान
प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (PLGSP)
कोशी प्रदेश, सुकलगुरो झापा
सहभागीहरूको उपस्थिति

	सहभागीको नाम	अनिवार्य भर्नुपर्ने						अनिवार्य भर्नुपर्ने		उपस्थिति	
		जातजाति	धर्म	उमेर	पद	कार्यालय	स्थायी ठेगाना	इमेल	मोबाइल / फोन नं	२०८१...|...	२०८१...|...
	मनोज राई	राई	किरात	४६	अध्यक्ष (गाउँपालिका)	सहिदभुमि	सहिदभुमि-६	manojrai[illegible]@gmail.com	[illegible]		
	रत्नबहादुर राई	राई	किरात	४८	उपाध्यक्ष	,,	सहिदभुमि-१		[illegible]	[illegible]	
	दिवानी राई	राई	किरात	३०	कार्यपालिका सदस्य	सहिदभुमि गा.पा.	सहिदभुमि-६		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	वालिका [illegible]	[illegible]	हिन्दु	४५	कार्यपालिका सदस्य	,,	,, ३		[illegible]	वालिका	वालिका
	बिनेता राई	राई	किरात	४०	कार्यपालिका सदस्य	,,	,, ४		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	गिता देवी अधिकारी	क्षेत्री	हिन्दु	३८	अ.स.स.	,,	,, १		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	गोपी माया राई	राई	किरात	३०	रोजगार सहायक	,,					
	सीता पाँडे	क्षेत्री	हिन्दु	४२	रोजगार संयोजक	,,	,, ७		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	ई. शरद पाण्डे	ब्राह्मण	हिन्दु	३४	इन्जिनियर	,,	जलेश्वर न.पा.-८, धनुषा	poudelsr[illegible]@gmail.com	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	दिपक राई	राई	,,	४०	उपप्रमुख	,,	सहिदभुमि-१		9841367485	[illegible]	
	पुकार राई	राई	किरात	४५	कार्यपालिका सदस्य	,,	साहेदभुमी ,,-६	raidipak044@gm	9840989412	[illegible]	[illegible]
	फडिन्द्र थापा	क्षेत्री		४६	वि. वि. प्र.		सहिदभुमि		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]		५५	वडा सदस्य		-६		[illegible]	[illegible]	[illegible]
									[illegible]	[illegible]	[illegible]

प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण प्रतिष्ठान
प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (PLGSP)
कोशी प्रदेश, कलकत्ते(?) स्यापा सहभागीहरुको उपस्थिति

सहभागीको नाम	अनिवार्य गर्नु पर्ने: जातजाति	धर्म	उमेर	पद	कार्यालय	स्थायी ठेगाना	अनिवार्य गर्नु पर्ने: ईमेल	मो. फोन नं.	उपस्थिति: २०८१।७	२०८१..
सविकला राई	राई	किरात	२०	का.स.	साहिदभूमि गाउँपालिका	साहिदभूमि-४		९८०४३५५५५८६	२।७।८१	२।७।८१
मनोज कु. पौडेल	ब्राह्मण	हिन्दु	३१	प्रि.अ.	,,	फलेवास १०, पर्वत	pdlmanoj1992@gmail.	9846262827	उपस्थित	उपस्थित
बद्री कार्की	क्षेत्री	हिन्दु	३२	प्रा.स.	,,	धर्मदेवी-८ संखुवासभा	karkibadri970@gmail.com	९८४२०६४४३६	[illegible]	[illegible]

DATE:

आज मिति २०८१/०१/१० गते सोमबारका दिन सहिदभूमि गाउँपालिका धनकुटामा स्थानिय तहका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा सरोकारवालालाई लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीति निर्माण सम्बन्धी छलफल तथा सहजीकरण कार्यक्रम गाउँपालिका अध्यक्ष श्री मनोज राई ज्यूको अध्यक्षतामा बैठक बसियो ।

उपस्थिति :

१. श्री मनोज राई — अध्यक्ष — सहिदभूमि गाउँपालिका — [signature]
२. श्री रत्नश्वरी राई — उपाध्यक्ष — ,, — [signature]
३. श्री दिवानी राई — कार्यपालिका सदस्य — [signature]
४. श्री बालिका वि.क. — कार्यपालिका सदस्य — ,, — [signature]
५. श्री बिनिता राई — कार्यपालिका सदस्य — ,, — [signature]
६. श्री गितादेवी अधिकारी — अपाङ्ग सहायता सहजकर्ता — ,, — [signature]
७. श्री गोपी माया राई — रोजगार सहायक — ,, — [signature]
८. श्री सरिता पौडेल — रोजगार संयोजक — ,, — [signature]
९. ई. इश्वर पाण्डेल — इन्जिनियर — ,, — [signature]
१०. दिपक राई — उजुरी प्रशासक — ,, — [signature]
११. प्रकाश राई — कार्यपालिका सदस्य — ,, — [signature]
१२. फडिन्द्र थापा — कि.वि.स अ — ,, ६ — [signature]
१३. चन्द्र बहादुर बिष्ट वाडं सदस्य - ६ — [signature]
१४. नवराज पौडेल — [signature]
१५. केशव राई सहायक कम्प्युटर अपरेटर — [signature]
१६. प्रेरिका राई IT officer — [signature]
१७. रमित ओली — पशु प्राविधिक — [signature]
१८. शिवराज यादव — कृषि अधिकृत — [signature]
१९. शिर प्रसाद राई कर्मचारी प्रमुख — [signature]
२०. राजेन्द्र राई — वडाअध्यक्ष — [signature]
२१. पदम दाहाल — वडा सचिव — [signature]
२२. खगेन्द्र भण्डारी — प्राविधिक - ६ — [signature]
२४. सुमा राई — उद्यम विकास सहजकर्ता ,, ३ — [signature]

२५.	उषा राई	फिल्ड सहायक	साहिदभूमि-२
२६.	प्रहति राई	म.वि.नि.	साहिदभूमि गाउँपालिका
२७.	रविकला राई	कार्यालय सहायक	साहिदभूमि-४
२८.	मनोज कुमार पौडेल	शिक्षा अधिकृत	
२९	बद्री कार्की	प्रा.अ.	साहिदभूमि गा.पा.

आज मिति २०८१।०१।१० गते साहिदभूमि गाउँपालिकाको लै.स.स.स. को कार्यान्वयन समितिका संयोजक तथा पालिकाका अध्यक्ष श्री मनोज राईज्यू को अध्यक्षतामा बैठक बसी तपसिल बमोजिमको प्रस्ताव र निर्णय गरियो।

उपस्थिति:-

१. श्री मनोज राई (अध्यक्ष)
२. श्री रत्नकुवरी राई (उपाध्यक्ष)
३. श्री शरद पाण्डेय (नि. प्र. प्र. अ.)
४. श्री हेम कुमार राई (वडा अध्यक्ष)
५. श्री दिवानी राई (का.पा. सदस्य)
६. श्री -
७. श्री प्रकृती राई (म. वि. नि.)

१. प्रस्ताव नं. १: लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति पुनर्गठन सम्बन्धमा।

१. निर्णय: प्रस्ताव नं. १ माथि छलफल गर्दा यस साहिदभूमि गाउँपालिकाको लै.स.स. को कार्यान्वयन समितिमा तपसिल बमोजिम रहने गरी पुनर्गठन गरियो।

तपसिल:-

१. श्री मनोज राई (संयोजक)
२. श्री रत्नकुवरी राई (सदस्य)
३. श्री नविन कार्की (सदस्य)
४. श्री हेम कुमार राई (सदस्य)
५. श्री दिवानी राई (सदस्य)
६. श्री प्रकृती राई (सदस्य सचिव)